

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE
Civilní proces a domácí násilí

Plzeň 2024

Adéla Robová

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Adéla ROBOVÁ**
Osobní číslo: **R19M0340P**
Studijní program: **M0421A220004 Právo a právní věda**
Téma práce: **Civilní proces a domácí násilí**
Zadávací katedra: **Katedra občanského práva**

Zásady pro vypracování

1. Úvod
2. Domácí násilí – obecně
3. Historický vývoj ochrany obětí domácího násilí v ČR
4. Civilní proces a domácí násilí
5. Řízení na ochranu před domácím násilím
6. Mezinárodní ochrana před domácím násilím
7. Závěr

Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:
viz příloha

Vedoucí diplomové práce: **Doc. JUDr. Ing. Radka Zahradníková, Ph.D., LL.M.**
Katedra občanského práva

Datum zadání diplomové práce: **31. března 2023**
Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2024**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
vedoucí katedry

V Plzni dne 30. června 2023

Čestné prohlášení

Čestně prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci na téma „*Civilní proces a domácí násilí*“ zpracovala samostatně. Veškeré prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala, jsou citovány v poznámkách pod čarou a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

V Plzni dne 24. 3. 2024

Adéla Robová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala doc. JUDr. Ing. Radce Zahradníkové, Ph.D., LL.M., za vedení mé diplomové práce, její cenné rady a veškerý čas, který této práci věnovala. Zvláštní poděkování rovněž patří mé rodině a mým přátelům, a to za jejich velkou podporu v průběhu celého mého studia.

Seznam použitých zkratek

ČR	Česká republika
ESLP	Evropský soud pro lidská práva
EU	Evropská unie
Istanbulská úmluva	Úmluva o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí
NS	Nejvyšší soud
NSS	Nejvyšší správní soud
OSN	Organizace spojených národů
OSPOD	Orgán sociálně-právní ochrany dětí
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
OZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ÚS	Ústavní soud
Zákon o mediaci	Zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů
ZŘS	Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních
sp. zn.	spisová značka
apod.	a podobně
atd.	a tak dále
např.	například
tzv.	takzvaný, takzvaně
a násl.	a následující
příp.	případně

Obsah

1	Úvod	9
2	Domácí násilí – obecně	12
2.1	Pojem domácího násilí	12
2.2	Základní znaky domácího násilí	16
2.3	Typologie domácího násilí	17
2.4	Oběti domácího násilí	19
2.4.1	Ženy jako oběti domácího násilí	19
2.4.2	Muži jako oběti domácího násilí	20
2.4.3	Děti jako oběti domácího násilí	21
2.4.4	Domácí násilí na seniorech	23
3	Historický vývoj ochrany obětí domácího násilí v ČR	25
4	Civilní proces a domácí násilí	28
4.1	Právo na soudní ochranu	28
4.2	Hmotněprávní úprava ve věcech domácího násilí	29
4.3	Civilní proces jako nástroj ochrany před domácím násilím	32
5	Řízení na ochranu před domácím násilím	35
5.1	Předběžné řízení ve věci ochrany před domácím násilím	35
5.1.1	Obecně k předběžnému opatření	36
5.1.2	Podmínky řízení, jeho zahájení a náležitosti návrhu	39
5.1.3	Účastníci řízení	41
5.1.4	Rozhodnutí o předběžném opatření, právní moc a vykonatelnost	43
5.1.5	Trvání předběžného opatření, jeho zánik a zrušení	45
5.1.6	Výkon rozhodnutí o předběžném opatření	47
5.2	Řízení na ochranu osobnosti ve věcech domácího násilí	48
5.3	Mediace v případech domácího násilí	50

5.3.1	Rodinná mediace a její uplatnění ve věcech domácího násilí	51
5.4	Překážky osob ohrožených domácím násilím při uplatňování svých práv prostřednictvím civilního procesu a úvahy de lege ferenda	53
5.4.1	Terminologie a jazykové nepřesnosti	53
5.4.2	Roztříštěnost právní úpravy	54
5.4.3	Problematika nedostatečného naplnění vyšetřovací zásady v aplikační praxi	55
5.4.4	Vztah k případnému meritornímu řízení	57
6	Mezinárodní ochrana před domácím násilím	59
6.1	Organizace spojených národů	59
6.2	Rada Evropy	61
6.3	Evropská unie	63
7	Závěr	65
	Resumé	68
	Summary	69
	Seznam použitých zdrojů a literatury	70
	Právní předpisy ČR	70
	Judikatura:	70
	Knižní publikace	71
	Komentáře k zákonům	72
	Internetové zdroje:	72

1 Úvod

Domácí násilí je celosvětovým problémem, který má závažné důsledky nejen pro jednotlivce, ale i pro společnost jako celek. Jeho existence se často velmi těžce odhaluje, jelikož osoby jím ohrožené se mnohdy bojí promluvit. A pokud už se k tomu odhodlají, ne vždy je jednoduché ho prokázat a efektivně tak oběti pomoci. V České republice se jedná o téma, které zejména poslední roky rezonuje a řada institucí a organizací se zasazuje o zlepšení možností ochrany před ním. Výjimkou pak nejsou ani četné diskuse mezi odbornou právníckou veřejností. Protože právě právo by mělo poskytovat co nejvyšší možnou úroveň ochrany.

Tato práce je rozdělena do sedmi částí a zaměříme se v ní na problematiku domácího násilí v kontextu především České republiky, s důrazem na jeho definici, různé formy, typologie a oběti. Dále pak budeme především zkoumat, jaké možnosti ochrany před ním poskytuje ohroženým osobám civilní proces.

Po krátkém úvodu se budeme ve druhé části práce zaměřovat na obecné vymezení pojmu domácího násilí, mimo právní problematiku. Je tomu tak z důvodu, že považuji za nezbytné, abychom nejprve porozuměli samotné podstatě tohoto jevu, jeho znakům a rozmanitosti. Definujeme zde základní znaky a různé formy domácího násilí, které mohou zahrnovat fyzické, psychické, sexuální a ekonomické zneužívání. V této části také budeme hovořit o různých typech obětí, jako jsou ženy, muži, děti a senioři. Po tomto úvodním ponoření se do problematiky jako takové se již budeme věnovat domácímu násilí z pohledu práva, zejména toho civilního.

Historický vývoj ochrany obětí domácího násilí v České republice budeme zkoumat v kapitole třetí, kde se zaměříme na postupný vývoj a změny legislativy a právního rámce v této oblasti. Detailně si rozebereme, kdy a jakým způsobem se tato problematika dostala do povědomí nejen laické, ale zejména právnícké veřejnosti.

Ve čtvrté části práce se pak budeme podrobněji zabývat civilním procesem v souvislosti s domácím násilím. Analyzujeme právo na soudní ochranu, neopomeneme podrobně zkoumat hmotněprávní úpravu, jelikož procesní předpisy jsou její reflexí. V závěru této kapitoly se pak již zaměříme na roli samotného civilního procesu jako nástroje ochrany před domácím násilím.

V paté kapitole se budeme věnovat samotnému řízení na ochranu před domácím násilím, kde podrobně zkoumáme různé postupy, jako je předběžné opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí, řízení na ochranu osobnosti a možnosti využití mediace. Poté se zaměříme na překážky, kterým mohou osoby ohrožené domácím násilím čelit při uplatňování svých práv prostřednictvím civilního procesu a také na tomto místě uvádím své vlastní úvahy *de lege ferenda*. V těchto úvahách si zhodnotíme současnou právní úpravu, poznamenejme její nedostatky a navrhneme možná řešení pro jejich eliminaci.

V předposlední, šesté, části práce považuji za nutné pro komplexnost celé práce, abychom se zabývali i mezinárodní ochranou před domácím násilím, přičemž se zaměříme na úlohu různých mezinárodních organizací, jako jsou Organizace spojených národů, Rada Evropy a Evropská unie, v boji proti tomuto jevu. Dokumenty vydávané těmito organizacemi jsou totiž pro český právní řád velmi stěžejní a určují mu směr, kterým by se měl ubírat, ať už prostřednictvím dokumentů, které se staly jeho součástí či skrze doporučení, směrnice apod. Mezinárodní organizace zejména posilují ochranu žen proti domácímu násilí, jelikož z jejich závěrů vyplývá, že násilí je nejčastěji podmíněno genderově.

V sedmé části této práce, v samotném závěru, zrekapitulujeme všechny poznatky a závěry, ke kterým jsme analýzou došli. Zároveň shrneme problematiku domácího násilí v kontextu civilního procesu a problémy, které do budoucna bude zapotřebí vyřešit či změnit.

Cílem této diplomové práce je uvedení komplexního pohledu na problematiku domácího násilí v České republice, zejména pak z perspektivy civilního procesu. Následně nalezneme místa, kde je prostor pro zlepšení a navrhneme možná řešení pro prevenci tohoto závažného celospolečenského problému a poskytnutí lepší ochrany osobám ohroženým tímto jevem. Tohoto cíle se budeme snažit dosáhnout více výzkumnými metodami. Nejvíce zastoupená však bude metoda souhrnu teoretických východisek. K tomu využijeme zejména relevantní knižní publikace, zákonné úpravy, komentáře k zákonům a neopomeneme ani judikaturu, která má stále větší význam pro výklad práva jako takového. V šesté části práce věnující se mezinárodní ochraně před domácím násilím k této metodě užijeme především internetové zdroje, zejména pak budeme vycházet z oficiálních webových stránek daných mezinárodních organizací či Vlády ČR. Jako další metodu výzkumu pak užijeme komparaci, kdy ji v některých

částech práce využijeme pro porovnání dřívější a současné právní úpravy. Svůj účel nám tato metoda splní také při srovnání více názorových proudů na konkrétní problematiku. Pro právo je také typická analogie, a i v této práci ji aplikujeme, především pro dovození toho, jak zákonodárce danou věc zamýšlel a proč tak učinil. Poslední hojně užitou výzkumnou metodou bude analýza, která nás bude provázet v celé práci. Díky ní nám bude umožněno se na problematiku domácího násilí podívat hlouběji a zamyslet se nad souvislostmi.

2 Domácí násilí – obecně

V této části se nejdříve zaměříme na obecnou definici pojmu domácího násilí a jeho problematiky. Vysvětlíme si důležitost nalezení ustálené legální definice v českém právním prostředí. Následně vymežíme jednotlivé znaky domácího násilí a zdůrazníme důležitosti jejich identifikace v jednotlivých případech domácího násilí. Dále pak rozčleníme domácí násilí na jednotlivé typy, tedy jakou formou může být agresorem vůči ohrožené osobě vedeno. Na závěr této kapitoly se podíváme na to, kdo všechno se může stát obětí domácího násilí a uvedeme si základní statistiky vůči komu je nejčastěji pácháno.

2.1 Pojem domácího násilí

Definovat pojem domácího násilí je velmi obtížné, až nemožné. Pokouší se o to jednotlivé knižní publikace, které nám nabízí rozdílné vymezení domácího násilí. Definice tohoto pojmu závisí na mnoha aspektech, například jaká vědní disciplína se tento pojem pokouší charakterizovat či v jaké zemi světa o této problematice hovoříme. Zde je namístě zmínit, že problematika domácího násilí se dotýká společnosti jako takové, bez ohledu na to, jakou zemí se aktuálně zabýváme, jelikož se vyskytuje bez výjimky všude. Avšak důsledkem různých společenských poměrů, zvyklostí a tradic se mnohdy může odlišovat i samotné pojmosloví. Nutno podotknout, že na poli mezinárodního či jen zahraničního práva se setkáváme s dalšími pojmy, které jsou však stále součástí problematiky domácího násilí jako takového. Jedná se především o v mezinárodněprávních dokumentech uváděné termíny - „násilí vůči ženám“ (*violence against woman*), „rodově podmíněné násilí“ (*gendered based violence*), „zneužívání manželek, žen“ (*wife, woman abuse*), „zneužívání v partnerském vztahu“ (*spouse abuse*), „bitá žena“ (*battered woman*).¹ Tyto pojmy však můžeme považovat za problematické v rámci jejich využití při snaze definovat domácí násilí. Jednoznačně v nich totiž spatřujeme určitou genderovou nerovnost, jelikož poukazují téměř výhradně na násilí, které je pácháno na ženách. Domácí násilí jakožto pojem nadřazený výše uvedeným, se ale týká nejen žen, ale i dětí a mužů. Přestože statisticky jsou ženy oběťmi domácího násilí nejčastěji, nelze toto generalizovat, a proto dále budeme pracovat pouze s pojmem domácí násilí.

---

¹ HUŇKOVÁ, M., VOŇKOVÁ, J. *Domácí násilí v ČR z pohledu práva: (efektivnost právních norem ČR posuzovaná vzhledem k cíli ochrany společnosti před domácím násilím)*. Stráž pod Ralskem: Justiční akademie ČR, 2004. ISBN 80-239-6230-2, str.39

A právě v českém právním prostředí je „domácí násilí“ zavedeným pojmem. Ten vychází z pojmu užívaného v angloamerickém systému práva, kde je pro něj užíván termín „*domestic violence*“ nebo také „*domestic abuse*“. Zde si dovolíme poukázat na německy hovořící země, kde zastávají ještě výrazně širší pojetí, než je tomu u nás, a to „násilí v rodině a domácnosti“ (*Gewalt in der Familie und naher Umgebung*). Už ze samotného názvu vyplývá, že oproti angloamerickému pojmu zahrnuje německé širší pojetí i násilí v rodině jako takové a nesoustředí se výhradně na násilí uvnitř domácnosti. Jako příklad lze uvést týrání starých nebo nemocných lidí.²

O definici domácího násilí se snažíme neustále. V obecné rovině můžeme říct, že se jedná o sociálně-patologický jev *sui generis*, o nejnebezpečnější z forem agrese, která je mnohdy tolerována, tabuizována, bagatelizována, neboť se děje za zavřenými dveřmi.³

Na tomto místě je nutno zmínit, že snahy definovat tento pojem se objevily i na mezinárodní úrovni. Rada Evropy již v roce 1985 projevila snahu o širší definici tohoto pojmu, a sice jako „*násilné chování v rodině zahrnuje jakýkoliv čin nebo opomenutí, spáchané v rámci rodiny některým z jejích členů, které podkopávají život, tělesnou nebo duševní integritu nebo svobodu jiného člena stejné rodiny nebo vážně poškozují rozvoj jejich osobnosti. Domácí násilí je chování, které u jedné osoby vyvolává strach z osoby druhé. Prostřednictvím moci, kterou tento strach poskytuje, určuje násilná osoba chování osoby ohrožené. Domácí násilí může nabývat podoby fyzického, sexuálního a psychického násilí, vynucené sociální izolace a ekonomické deprivace.*“⁴

Co se týče legální definice v českém právním prostředí, situace je zde složitější. Definici domácího násilí přinesla původně důvodová zpráva k zákonu č. 135/2006 Sb. - Zákon, kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím. Ve své původní verzi zde bylo domácí násilí definováno takto: „*Domácí násilí je označení pro násilné jednání, kterým dochází k nebezpečnému útoku proti životu, zdraví, svobodě nebo lidské důstojnosti, a to v bytě nebo domě společně obývaném násilnou osobou i osobou, proti níž takový útok směřuje.*

---

² Tamtéž, str.39

³ KRÁLIČKOVÁ, Z., ŽATECKÁ, E., DÁVID, R., KORNEĽ, M. *Právo proti domácímu násilí*. Skripta. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-381-3, str. 1.

⁴ Doporučení č. R (85) 4 o násilí v rodině [online]. Rada Evropy, 1985 [cit. 2024-02-01]. Dostupné z: http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/victims/recR_85_4e.pdf

*Domácím násilím se rozumí opakované násilné jednání nebo opakované vyhrožování násilným jednáním, v jehož důsledku dochází nebo hrozí, že dojde k nebezpečnému útoku proti životu, zdraví, svobodě nebo lidské důstojnosti, mezi osobami, které jsou či byli spolu v intimním, rodinném či jiném obdobném vztahu a žijí ve společně obývaném bytě nebo domě. V rámci domácího násilí lze jednoznačně identifikovat osobu násilnou i osobu ohroženou, proti níž takové útoky nebo výhrůžky útokem směřují.*⁵

Tento zákon však nabyl účinnosti před více než patnácti lety a žádná větší legislativní změna v této oblasti od této doby neproběhla, tudíž v českém právním systému nejsou dostatečně reflektovány celospolečenské změny. Z tohoto důvodu byl zmocněnkyní vlády pro lidská práva dne 9. května 2023 předložen vládní návrh zákona o domácím násilí: *„Řada studií ukazuje, že domácí násilí je bohužel stále vážným problémem naší společnosti – doplácejí na něj oběti, jejich rodiny, děti i celá společnost. Poslední větší legislativní změna v oblasti ochrany před domácím násilím byla přijata před více než 15 lety. Zkušenosti organizací pomáhajícím obětem dlouhodobě ukazují, že náš systém ochrany před domácím násilím není dokonalý. Také proto se vláda ve svém programovém prohlášení zavázala, že ochranu obětí zlepší. Jsem ráda, že tento závazek návrhem zákona naplňujeme.*⁶

Tato tisková zpráva poukazuje na to, že s pojmem domácí násilí pracuje osm klíčových zákonů, avšak žádný z nich ho přímo nedefinuje. Absence této legální definice má pak za důsledek různorodý výklad tohoto pojmu. Ten pak způsobuje nejednotný přístup k obětem domácího násilí ze strany policie, OSPODu, soudů, škol či správních orgánů. Ve stínu těchto okolností je obtížnější efektivně, a především co nejrychleji poskytnout pomoc obětem.

Důvodová zpráva tohoto návrhu zdůrazňuje nutnost přijetí legální definice domácího násilí: *„Přijetím definice domácího násilí Česká republika naváže na moderní přístup k legislativnímu ukotvení tohoto jevu a obětem vyšle jasný vzkaz, že dané (po přijetí návrhu zákona legislativně vymezené) jednání nejenže „není v*

---

⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím. [online]. [cit. 2024-02-01]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=13401#prilohy>

⁶ Tisková zpráva: Vládní návrh zákona o domácím násilí zlepší ochranu obětí. [online]. Vláda ČR [cit. 2024-02-01]. Dostupné z: <https://vlada.gov.cz/cz/ppov/rovne-prilezitosti-zen-amuzu/aktuality/tiskova-zprava-vladni-navrh-zakona-o-domacim-nasili-zlepsi-ochranu-obeti-205280/#>

pořádku“ a nepožívá právní ochrany, ale jedná se o jednání vysloveně protiprávní a ze zákona postižitelné.“⁷

Poukazuje také na to, že: „Legislativní uchopení pojmu domácí násilí formou definice je součástí právních řádů mnoha zemí. Ve svém právním řádu jej má definováno kupř. Bulharsko, Francie, Itálie, Chorvatsko, Kypr, Lucembursko, Malta, Polsko, Portugalsko, Rumunsko, Řecko nebo Slovinsko. Česká republika se právním ukotvením pojmu domácího násilí zařadí mezi moderní a pokrokové státy explicitně netolerující jev domácího násilí.“⁸

Podle tohoto návrhu zákona by mělo být vymezeno jednání, které představuje domácí násilí, tedy násilí psychické, fyzické, sexuální, ekonomické i tzv. kontrolující jednání. V dalším bodě má pak definice vymežit okruh osob, vůči nimž je možné se dopustit domácího násilí, a to prostřednictvím zavedení definice oběti domácího násilí. Obětí domácího násilí mohou být jak osoby žijící ve společné domácnosti, tak osoby blízké (včetně bývalých osob blízkých) a rodiče společného dítěte nebo ty, kteří s osobou dopouštějící se domácího násilí vykonávají rodičovskou odpovědnost.

Mimo snahy zakotvit legální definici v našem právním řádu návrh tohoto zákona také počítá s novelizací občanského zákoníku, kdy domácí násilí by mělo být kritériem, k němuž bude přihlédnuto při rozhodování o svěřeni dítěte do péče a při rozhodování o vypořádání společného jmění manželů při rozvodu. Dále by se mělo jednat o novelu občanského soudního řádu, která zakazuje nařízení mediace při rozvodovém řízení v případech, kdy dochází k domácímu násilí. Také zákon o sociálně právní ochraně dětí by se měl dočkat své novelizace a zavést jejím prostřednictvím povinnost pracovníků OSPOD podat soudu návrh na ustanovení zmocněnce v trestním řízení, ve kterém je dítě obětí trestného činu. Novelizace by se měla týkat i zákona o Policii ČR a přestupkových zákonů, zde se však již pohybujeme v oblasti trestního práva.⁹

Návrh tohoto zákona počítá s účinností od 1. července 2024. V době vzniku této diplomové práce je návrh tohoto zákona ve fázi ukončeného připomínkového

---

⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím. [online]. [cit. 2024-02-01]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=13401#prilohy>

⁸ Tamtéž

⁹ Důvodová zpráva návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další zákony v souvislosti s potíráním domácího násilí. [online]. [cit. 2024-02-01]. Dostupné z: <https://odok.cz/portal/veklep/material/ALBSCRYHKY8W/>

řízení v rámci legislativního procesu, z čehož lze usuzovat, že účinnost od výše zmíněného data se jeví jako nereálná. Můžeme však předpokládat, že v nejbližších letech se v oblasti domácího násilí budou dít změny v oblasti nejen civilního, ale i trestního práva.

Z výše uvedeného nám tedy vyplývá, že najít definici domácího násilí je velmi obtížné a problematiku domácího násilí je třeba vnímat komplexně.

2.2 Základní znaky domácího násilí

Základní znaky domácího násilí nám pomáhají oddělit ho od jiných forem patologického a násilného chování. Jak již ze samotného pojmu vyplývá, jedná se o formu násilí v rodinném kruhu.

Samotný výskyt násilného incidentu v rodině nutně neznamená, že se jedná o domácí násilí. Aby o něj šlo, je nutné, aby byly naplněny všechny čtyři definiční znaky domácího násilí.¹⁰ Podle Aliance proti domácímu násilí se jedná o tyto znaky: opakování a dlouhodobost – z jednoho útoku nelze určovat, že jde o domácí násilí. Tento jeden útok však bezpochyby může být jeho začátkem. Dalším znakem je pak eskalace, kdy od urážek a psychického nátlaku dochází až k fyzickým útokům ohrožujícím zdraví a život. Dále se jedná o jasné a nezpochybnitelné rozdělení rolí osoby ohrožené a osoby násilné. O tomto znaku se bavíme z důvodu, že v případech, kdy se v domácnosti osoby spolu hádají, vzájemně se napadají, uráží apod., jejich postavení se mění a nelze zde hovořit o domácím násilí. Posledním znakem je pak neverejnost, násilí probíhá mimo společnost.¹¹ Není však vyloučeno, že násilník, který se dopouští domácího násilí v soukromí, se časem může vůči své oběti násilně projevovat i ve společnosti, což mnohdy může vést k tomu, že si ostatní osoby takového chování všimnou a mohou oběti pomoci se vůči agresorovi adekvátně bránit.

Co se týče soudní praxe, soudy se s těmito znaky domácího násilí ztotožňují, jako příklad zde lze uvést rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové z roku 2012 který uvedl, že „*nařídít předběžné opatření podle § 76b občanského soudního řádu na ochranu proti tzv. domácímu násilí lze jen za podmínky, že jsou v době podání*

---

¹⁰ ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N., a kol. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. 1. vydání. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-690-2, str. 37

¹¹ Tamtéž, str. 38

*návrhu současně splněny všechny čtyři znaky pojmu domácí násilí, tj. opakovanost a dlouhodobost, eskalace, neveřejnost, blízkost osob a jasnost jejich rolí.*¹²

Pojmem domácího násilí se dokonce v jednom ze svých rozhodnutí zabýval i NSS ve svém rozhodnutí z roku 2009, kde obsáhle objasňuje, co to domácí násilí je a co jím naopak není. Zdůrazňuje zde právě čtyři výše zmíněné znaky – opakovanost, eskalace, nezpochybnitelnost toho, kdo je osobou násilnou a kdo osobou ohroženou, a nakonec neveřejnost takového jednání.¹³

Z tohoto nám tedy vyplývá, že na soudy jsou kladeny vysoké nároky, co se týče znalostí teoretického vymezení domácího násilí. A jelikož, jak již bylo zmíněno, stále zatím chybí zcela jasná legální definice domácího násilí, soudy musí vycházet právě z těchto základních charakteristických znaků. Bez naplnění těchto znaků nelze nařizovat předběžná opatření ve věcech ochrany před domácím násilím. Zde je na místě zmínit, že legální definice domácího násilí by velmi usnadnila práci soudům, jelikož by soudci nemuseli složitě zkoumat, zda byly kumulativně splněny všechny charakteristické znaky, které může být mnohdy těžké prokázat. V neposlední řadě by však tato definice pomohla obětem.

2.3 Typologie domácího násilí

Mimo znaků charakterizujících domácí násilí je zapotřebí také vymezit formy domácího násilí. Všechny formy domácího násilí mají obvykle společný cíl – získat moc a udržovat plnou kontrolu nad druhou osobou. Násilné osoby využívají nepřeberné množství způsobů, jak tohoto cíle dosáhnout. Tyto způsoby nejsou v knižních publikacích příliš sjednoceny, každý autor tuto typologii pojímá poněkud odlišně. Obecně lze však definovat několik základních forem jevu domácího násilí.¹⁴

V první řadě se jedná o fyzické násilí. To je nejzjevnější a nejhrubší formou domácího násilí, kdy násilník používá své vlastní fyzické síly. Do této formy násilí můžeme zahrnout velmi široké spektrum chování, které má za jednoznačný cíl oběti přivodit fyzickou bolest a zranění. Může se jednat například o facky, bití různými předměty, kopání, kousání, škracení, svazování, pálení, ohrožování bodnou či střelnou zbraní apod. Radíme sem také tzv. rafinované akty fyzického násilí, jimiž

---

¹² Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 7. 8. 2012, sp. zn. 19 Co 372/2012

¹³ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 3. 2009, sp. zn. 5 As 84/2008-81.

¹⁴ ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N., a kol. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. 1. vydání. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-690-2, str. 47

může být například znemožnění vyhledání lékařské pomoci či odpírání spánku, jídla.¹⁵

Druhou významnou formou domácího násilí je psychické násilí. To oproti fyzickému násilí není znatelné na první pohled, nezanechává žádné viditelné důkazy a hůře se tedy prokazuje. Pro samotnou oběť je však mnohdy právě psychické násilí horší než násilí fyzické a tyto oběti jsou v mnohých případech psychicky poznamenány po zbytek svého života. Psychickým násilím se násilná osoba pokouší osobě ohrožené způsobit utrpení, duševní úzkosti, bolesti či strasti. Tuto formu násilí můžeme ještě rozdělit na neverbální, kdy se může jednat například o záměrné ničení věcí, ke kterých má oběť hluboký citový vztah, anebo na verbální, kdy jde typicky o ponižování, urážky, vyhrožování, slovní napadání apod.¹⁶

Další, méně známou, formou domácího násilí je tzv. ekonomické násilí. Jedná se o omezení přístupu zejména finančních prostředků, absolutní kontrola násilné osoby nad financemi domácnosti, neoprávněné nakládání s majetkem ohrožené osoby apod.¹⁷

Nezanedbatelnou formou domácího násilí je také bezpochyby sociální násilí. Pod něj můžeme zařadit například zakazování styku s rodinou a přáteli či využívání společných dětí k trýznění ohrožené osoby. Někdy bývá tento druh násilí řazen pod psychické násilí.¹⁸ Primárním cílem u sociálního násilí je izolace ohrožené osoby. Tou si násilná osoba zajišťuje jistou závislost oběti na sobě samém a zároveň jí tak znemožňuje svěřit se blízkým osobám o tom, co se jí děje.

Předposlední, avšak o to více důležitou formou je sexuální násilí. To zahrnuje všechny sexuální činy, které jsou na oběti vynucovány – oběť je podstupuje nedobrovolně či s nechutí.¹⁹ Nejčastěji se tento druh násilí vyskytuje mezi partnery. Dle statistik z USA je až polovina týraných žen minimálně jedenkrát svým partnerem znásilněna. Samozřejmě, oběťmi sexuálního násilí mohou být a mnohdy jsou i muži, avšak zřídka, méně než ženy, jsou schopni přiznat, že se

---

¹⁵ Tamtéž, str. 49

¹⁶ Tamtéž, str. 49

¹⁷ VOŇKOVÁ, J., SPOUSTOVÁ, I. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí*. 3. přepracované vydání. Praha: proFem, o. p. s., 2016. ISBN 978-80-90 4564-5-7, str. 27

¹⁸ ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N., a kol. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. 1. vydání. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-690-2, str. 50

¹⁹ VOŇKOVÁ, J., SPOUSTOVÁ, I. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí*. 3. přepracované vydání. Praha: proFem, o. p. s., 2016. ISBN 978-80-90 4564-5-7, str. 27

stali obětí domácího a sexuálního násilí, a tak je obtížné zkoumat, jak velké procento mužů zažívá sexuální násilí.²⁰ Do sexuálního násilí řadíme i vynucený sex mezi manžely, jelikož sex není povinností za žádných okolností a souhlas obou stran je nutný naprosto vždy.

Jako poslední formu násilí lze uvést tzv. systémové týrání, ke kterému dochází prostřednictvím institucí, které jsou zřízeny za účelem pomoci a ochrany obětí domácího násilí. Tyto instituce by měly být schopny detekovat domácí násilí, avšak pokud se tak neděje, přispívají k další viktimizaci obětí. Často pak domácí násilí dokonce eskaluje.²¹

2.4 Oběti domácího násilí

Pro co nejlepší pochopení rozsahu této problematiky je zapotřebí na tomto místě uvést, kdo se může stát obětí domácího násilí a koho se dotýká nejčastěji. Nejobecněji je možno uvést, že osobou ohroženou domácím násilím se může stát prakticky kdokoliv. Pokud bychom však měli oběti základně rozdělit, budeme hovořit o domácím násilí páchaném na ženách, mužích, dětech a seniorech.

2.4.1 Ženy jako oběti domácího násilí

Ženy jsou statisticky nejčastěji ohroženy domácím násilím. Z tohoto důvodu se zájem odborné veřejnosti v této oblasti vždy upínal zejména k nim.²² Podle průzkumu společnosti Socio Factor z roku 2015 se každá šestá žena stala obětí domácího násilí. Z dalších studií pak vyplývá, že ženy pak tvoří až 95 % obětí domácího a genderově podmíněného násilí. To dokládají i údaje Českého statistického úřadu, ze kterých vyplývá jednoznačná převaha žen jakožto obětí.²³ Proč tomu tak je není úplně snadné rozklíčovat. Ženy mají obecně ve většině případů potřebu chránit si své rodinné zázemí a násilníka tak omlouvají a přítomnost násilí ze strany partnera vůči své osobě bagatelizují či ho dokonce úplně popírají. Jeho chování pak připisují únavě, špatné náladě, alkoholu apod.²⁴ Týrané ženy v drtivé většině případů trpí nízkou sebeúctou a ovládá je pocit, že si za

---

²⁰ ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N., a kol. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. 1. vydání. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-690-2, str. 51

²¹ VOŇKOVÁ, J., SPOUSTOVÁ, I. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí*. 3. přepracované vydání. Praha: proFem, o. p. s., 2016. ISBN 978-80-90 4564-5-7, str. 27

²² ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N., a kol. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. 1. vydání. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-690-2, str. 91

²³ VOŇKOVÁ, J., SPOUSTOVÁ, I. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí*. 3. přepracované vydání. Praha: proFem, o. p. s., 2016. ISBN 978-80-90 4564-5-7, str. 12

²⁴ ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N., a kol. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. 1. vydání. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-690-2, str. 91

chování svého násilného partnera mohou samy či že si ho dokonce zaslouží. Důvodem tohoto přesvědčení takových žen je pak především fakt, že domácí násilí se rodí postupně. Začíná nejdříve nenápadnými projevy, jako je shazování sebevědomí, nadávání a přesvědčování oběti o její vlastní neschopnosti. Může následovat snaha o izolování ohrožené ženy od jejích přátel a rodiny. Až v posledních fázích dochází k eskalaci, tehdy již může dojít k fyzickým a sexuálním útokům. Právě tento neustávající dlouhodobý tlak pak v ženách vyvolává pocity beznaděje, bezvýchodnosti situace, nemožnosti opustit násilného partnera, pocity vlastní viny. U žen se také rozvíjí silná emocionální závislost na partnerovi, kterou násilný partner mnohdy podporuje tím, že ženu učiní závislou na něm i materiálně.²⁵

Důležitým faktorem, proč mnohdy ženy v násilném vztahu setrvávají velmi dlouho, je stud a strach promluvit. Paradoxem pak je, že k popírání a trpění násilného chování ze strany partnera často dochází u žen, do kterých bychom to na první pohled vůbec neřekli. Jedná se v mnohých případech o ženy jinak sebevědomé, pracovně úspěšné a velmi emancipované. Z tohoto důvodu je velmi důležité k takovým ženám přistupovat individuálně, promlouvat s nimi a ujistit je, že za násilné chování svého partnera nemohou ony samy a poskytnout jim pocit bezpečí.²⁶

2.4.2 Muži jako oběti domácího násilí

Další nezanedbatelnou skupinou osob ohrožených domácím násilím jsou muži. Jejich situace však byla a je také poměrně složitá. Ve společnosti stále převládá názor, že muž by měl být nejsilnějším článkem rodiny a dlouhá léta byla existence násilí ze strany žen vůči mužům zcela ignorována. Dnes ale již víme, že ženy dokážou být stejně násilné jako muži. Z výzkumu společnosti Socio Faktor vyplývá, že obětí domácího násilí je každý dvaadvacátý muž.²⁷ V případě výzkumu mužské části populace jakožto obětí domácího násilí však mnohem více než u žen vyvstává otázka, do jaké míry jsou tyto statistiky relevantní. Přesto, že i ženy mnohdy nepřiznávají existenci násilného chování partnera, u mužů je toto popírání ještě častější.

---

²⁵ Tamtéž, str. 92

²⁶ Tamtéž, str. 93

²⁷ VOŇKOVÁ, J., SPOUSTOVÁ, I. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí*. 3. přepracované vydání. Praha: proFem, o. p. s., 2016. ISBN 978-80-90 4564-5-7, str. 12

Výzkum M. Strause a jeho týmu pak přináší zajímavá zjištění, jak se odlišuje typologie násilí, které páchají ženy vůči mužům. Co se týče fyzické agrese, té se podle tohoto výzkumu muži i ženy dopouští stejně často. V případě psychické agrese vyplývá, že k té se ženy uchylují častěji než muži – avšak, nejsou zde zahrnuty projevy tzv. násilné kontroly (nátlak či zastrašování). K sexuální agresi se naopak uchylují významně více muži.²⁸

Většina studií věnujících se domácímu násilí je zaměřena na ženy jako oběti. Částečně je to pochopitelné, jelikož společnosti stále ekonomicky, politicky i sociálně dominují muži. Z těchto důvodů jsou, jak již bylo zmíněno výše, oběťmi častěji ženy. Avšak na druhé straně pak stojí fakt, že toto přispívá k bagatelizaci a ignorování násilí páchaného ženami vůči mužům.²⁹ Je jednoznačně žádoucí, abychom jako společnost připustili, že domácí násilí není genderově podmíněné, odstranili tak tabuizování mužských obětí a umožnili jim nebát se vyhledat pomoc. Muži potřebují stejnou podporu a pochopení jako ženy.

2.4.3 Děti jako oběti domácího násilí

Děti jsou domácím násilím ohroženy velmi významně. V jejich případě jde totiž o dvojí ohrožení. V první řadě se stejně jako u žen a mužů jedná o přímé domácí násilí, tedy pokud je agresorem pácháno vůči nim. U dětí však dochází také k tomu, že jsou pouze svědky domácího násilí, nejčastěji mezi svými rodiči či jedním rodičem a jeho novým partnerem. Míra jejich zranitelnosti se zvyšuje také proto, že děti se obvykle nemohou bránit sami. Potřebují někoho, kdo tento problém zaznamená a také ho hodlá řešit. To však může být velkým problémem, jelikož domácí násilí je charakterizováno tím, že se odehrává za zavřenými dveřmi domácnosti, mimo zrak společnosti.

Nyní se zaměříme na případy, kdy domácí násilí není pácháno vůči samotnému dítěti, ale odehrává se v jeho přítomnosti. Pro dítě je taková zkušenost nepřiměřenou psychickou zátěží, jelikož ji nedokáže emočně a rozumově zpracovat. Bylo dokonce prokázáno, že důsledky těchto negativních prožitků jsou stejné jako u dětí, které byly samy týrané a zneužívané. O to více alarmující je průzkum Ústavu empirických výzkumů pro Bílý kruh bezpečí z roku 2006. Podle něj žije 84 % dětí v domácnostech poznamenaných domácími násilím a v celých 69

---

²⁸ ČÍRTKOVÁ, L. *Domácí násilí. Nebezpečné rodinné vztahy ve 21. století*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2020, ISBN 978-80-7380-806-8, str. 123

²⁹ ČÍRTKOVÁ, L. *Domácí násilí. Nebezpečné rodinné vztahy ve 21. století*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2020, ISBN 978-80-7380-806-8, str. 137

% se toto násilí odehrává před jejich očima.³⁰ Toto dnes vnímáme jako psychické násilí na dětech. Dříve byly děti přítomné domácímu násilí vůči jejich matce vnímány pouze jako sekundární oběti. Dnes je však již obecně přijímáno jejich přímé zasažení takovým rodinným prostředím. V důsledku toho zareagoval právní systém v České republice a přítomnost dítěte při páchání domácího násilí považujeme za ohrožování citového a mravního vývoje dítěte.³¹ Nejvyšší soud pak ve svém usnesení z roku 2019 judikoval, že „pokud je dítě přítomno domácímu násilí, tak není vyloučeno jednání pachatele posoudit jako jednočinný souběh trestného činu podle § 199 tr. zákoníku a podle § 201 tr. zákoníku, když obviněný tím, že týral svoji manželku za přítomnosti nezletilých dětí, tímto jednáním zároveň ohrožoval citový a mravní vývoj svých nezletilých dětí.“³² Dítě vyrůstající v násilné domácnosti je mnohdy poznamenáno na celý život. Nemá zakořeněné pozitivní vzorce chování a jeho psychické potřeby nejsou v takovém prostředí dostatečně uspokojovány. Na tomto místě je však zapotřebí podotknout, že obecně násilí v rodině, ve které vyrůstá nezletilé dítě, nemusí nutně mít za následek omezení agresivního rodiče ve výkonu jeho rodičovských práv ve vztahu k takovému dítěti. Mezi soudy stále převládá názor, že násilí jednoho z rodičů vůči druhému rodiči nemusí nutně ubírat na jeho rodičovských kvalitách.³³ O tomto lze spekulovat, avšak jednoznačně lze konstatovat, že partner, který se dopouští domácího násilí před zraky svého dítěte, není psychicky zcela vyrovnaný a jeho výchovné působení na dítě bude s velkou pravděpodobností spíše negativní.

Na druhé straně pak máme případy, kdy je domácí násilí na dětech pácháno přímo. Společensky nepřijatelnými formami jednání vůči dětem jsou v našem pojetí veškeré projevy týrání. Jedná se v první řadě o bití a různé fyzické poškozování, dále však také o týrání duševní. Tyto formy se téměř vždy kombinují. V této souvislosti je velmi významným pojmem syndrom CAN (*Child Abuse and Neglect*), který v překladu znamená syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte. Formulovala ho zdravotnická komise Rady Evropy. Tento syndrom je definován jako *jakákoliv nenáhodná, vědomá či nevědomá aktivita rodiče, vychovatele nebo jiné osoby vůči dítěti v dané společnosti nepřijatelná nebo odmítaná, která*

---

³⁰ VOŇKOVÁ, J., SPOUSTOVÁ, I. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí*. 3. přepracované vydání. Praha: proFem, o. p. s., 2016. ISBN 978-80-90 4564-5-7, str. 65

³¹ ČÍRTKOVÁ, L. *Domácí násilí. Nebezpečné rodinné vztahy ve 21. století*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2020, ISBN 978-80-7380-806-8, str. 170

³² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 1. 2019, sp. zn. 4 Tdo 1293/2018

³³ VOŇKOVÁ, J., SPOUSTOVÁ, I. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí*. 3. přepracované vydání. Praha: proFem, o. p. s., 2016. ISBN 978-80-90 4564-5-7, str. 69

*poškozuje tělesný, duševní i společenský vývoj dítěte, popřípadě způsobuje smrt.*³⁴

Tento pojem je velmi významný i v českém právním prostředí. V rámci trestního řízení se objevuje v mnohých znaleckých posudcích z oboru psychologie a soudy k němu přihlíží při přiznání náhrady týraným dětem za duševní útrapy v rámci adhezního řízení v trestním procesu či následně v občanskoprávních sporech.

Děti mají omezenou způsobilost chránit své vlastní zájmy, a proto jejich ochrana vyžaduje zvláštní přístup a chránit je musí celá společnost.³⁵ Existuje celá řada organizací, která takovým dětem pomáhá, jako je například Linka bezpečí, Centrum LOCIKA, Spondea či Dětské krizové centrum. Děti samy však takovou pomoc mohou vyhledat až od určitého věku a ani vyšší věk nezaručuje, že ji dítě vyhledá samo. Zásadní je, abychom nebyli lhostejní jako společnost. Zejména pro osoby pracující s dětmi by mělo být stěžejní si všimnout všech možných projevů týraného dítěte a včas zasáhnout.

2.4.4 Domácí násilí na seniorech

Poslední rozšířenou skupinou, která je domácím násilím ohrožena, jsou senioři. Do povědomí se tento druh násilí však dostává pouze pozvolna a odborná veřejnost je teprve na počátku zkoumání. Podle expertů rozlišujeme domácí násilí na seniorech, v anglické odborné literatuře přesněji vymezeno jako násilí v pozdějších etapách života. K tomu dochází mezi intimními partnery a jejich postavení je tak v zásadě stejné. Jelikož tento druh násilí řadíme i mezi běžné domácí násilí mezi partnery, které je jednotlivě rozebráno výše, zaměříme se spíše na druhou variantu násilí páchaného na seniorech. Jedná se o tzv. týrání a zanedbávání seniorů v rodinách. To se skládá z běžných projevů týrání, které je společné pro všechny osoby ohrožené domácím násilím. Odlíší se však jedním pojmem, a sice zanedbávání. To je vázáno zejména na seniory, kteří se již o sebe nezávládnou sami postarat a vyžadují péči.³⁶ Podle některých autorů pak rozlišujeme tzv. aktivní a pasivní násilí. Pod pojem aktivního násilí lze zahrnout především fyzické a psychické násilí, zamezování sociálních kontaktů, finanční zneužívání – např. krádež věcí či odebrání důchodu, úmyslná manipulace s předepsanou medikací či omezování svobodného rozhodování – např. převod nemovitosti na tyrana. Pasivním násilím pak rozumíme např. úmyslné zanedbávání osobní hygieny

---

³⁴ Tamtéž, str. 70

³⁵ Tamtéž, str. 127

³⁶ ČÍRTKOVÁ, L. *Domácí násilí. Nebezpečné rodinné vztahy ve 21. století*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2020, ISBN 978-80-7380-806-8, str. 144

u seniora, který ji již nezvládá sám, nedostatečné poskytování základních životních potřeb jako je jídlo či nezbytná lékařská péče.³⁷

Tyto případy nejsou nikterak ojedinělé ani v našem prostředí. Jako příklad lze uvést případ, který na svých stránkách zveřejnila Policie ČR, kdy se dcera dlouhodobě dopouštěla domácího násilí na své matce. Seniorku našli policisté v zanedbaném bytě dezorientovanou a zmatenou. Z výpovědi sousedů vyplynulo, že dcera svou matku v jejím bytě, kam se za ní přestěhovala, začala týrat. Zneužívala matčina pokročilého stádia stařecké demence, nadávala jí a hrubě urážela. Nepodávala jí předepsané léky a odpírala jí dokonce i jídlo. Dcera následně i přes využití institutu vykazání osoby, navštívila svou matku v nemocnici a chtěla z ní dostat peníze a souhlas s propuštěním z nemocnice na revers. Policie na svých stránkách dále uvádí že *„takové případy bohužel nejsou ojedinělé. Pro seniory je velmi těžké vyrovnat se se skutečností, že se na nich násilí dopouští blízká osoba, a že by tato osoba mohla být pachatelem trestného činu. To je někdy důvodem pro neoznámení skutku.“*³⁸

Závěrem lze uvést, že seniori jsou stejně jako děti velmi zranitelné potenciální oběti domácího násilí. K jejich ochraně tedy také musíme přistupovat s maximálním nasazením, ať už prostřednictvím pouhého všimání si varovných signálů ve svém okolí či například prostřednictvím sociálních pracovníků. Ve věcech ochrany seniorů jsme však jako společnost teprve na počátku a cesta ke zdokonalení bude s největší pravděpodobností stejně tak náročná, jako tomu bylo před 40 lety při prvních snahách o ochranu žen před domácím násilím.

---

³⁷ Tamtéž, str. 145

³⁸ BUNCOVÁ, N. Pomáháme seniorům, chráníme seniory - domácí nebezpečí. [online]. Policie ČR [cit. 2024-03-01]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/pomahame-seniorum-chranime-seniory-domaci-nebezpeci.aspx>

3 Historický vývoj ochrany obětí domácího násilí v ČR

Dříve než se pokusíme uchopit problematiku domácího násilí ve spojení s civilním procesem je zapotřebí historického exkurzu v rámci českého právního prostředí jako takového. Dovolíme si v této kapitole jako malou odbočku uvést vývoj ochrany před domácím násilím z pohledu všech právních odvětví, zejména pak i z pohledu práva trestního. To totiž v rámci této problematiky zaujímá stěžejní roli a nelze ho při zkoumání vývoje ochrany před domácím násilím zcela vynechat.

Domácí násilí se ve společnosti vyskytuje v podstatě od počátku jejího vývoje a tento celospolečenský problém nelze zcela vymýtit. Čemu je však nutně musíme věnovat zvýšenou pozornost je ochrana před ním, která se neustále vyvíjí. K ideálnímu stavu ochrany obětí domácího násilí zajisté ještě povede dlouhá cesta, avšak považuji za přínosné uvést si na tomto místě alespoň stručný vývoj této ochrany, kde je znatelný významný posun.

První snahy o otevření problematiky domácího násilí na veřejnosti a poukázání na jeho devastující účinky mapujeme již od 90. let minulého století. Tehdy se občanská sdružení a nevládní organizace jako například proFem, Rosa či Bílý kruh bezpečí snažily dosáhnout vytvoření systému vzájemně provázaných opatření pro ochranu ohrožených osob, než intenzita domácího násilí dosáhne společenské nebezpečnosti trestného činu. Tyto první snahy byly zpočátku neúspěšné, nedocházelo k vzájemné shodě a tuto fázi můžeme nazývat fází popírání. Zjednodušeně řečeno, velká část společnosti, ale i zákonodárců, policejních orgánů, justice atd. nepřipouštěla závažnost tohoto společenského problému.³⁹

České zákonodárce nakonec k činnosti povzbudil až v roce 2002 Výbor OSN pro odstranění diskriminace na ženách. Ten byl značně znepokojen tím, jak ČR plní své závazky vyplývající z Úmluvy o odstranění všech forem diskriminace žen. Ten ČR vyzval ke stíhání a potrestání tohoto násilí a k vytvoření nových právních institutů, které umožní chránit oběti. Roli zde pak bezpochyby sehrálo i doporučení Výboru ministrů Rady EU členským státům Rec 5 z roku 2002. To vyzývalo členské státy k přijetí takových opatření, která soudům umožní vydat předběžné opatření k ochraně oběti. Na základě tohoto doporučení byla v ČR vytvořena meziresortní pracovní skupina, do níž byly nominováni i zástupci tří

---

³⁹ VOŇKOVÁ, J., SPOUSTOVÁ, I. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí*. 3. přepracované vydání. Praha: proFem, o. p. s., 2016. ISBN 978-80-90 4564-5-7, str. 95

nevládních neziskových organizací. Tato skupina pak v letech 2002-2004 realizovala tzv. „Modelový mezioborový projekt k vytvoření právního rámce a metodických postupů pro zavedení interdisciplinárních týmů, spojujících zdravotní, sociální a policejní pomoc při odhalování a stíhání případů domácího násilí.“ Tento projekt zorganizoval množství odborných diskusí, kterým se přezdívalo „Kulaté stoly o domácím násilí v České republice.“⁴⁰

Prvním významným počinem českého zákonodárce po období těchto dlouholetých celospolečenských diskusí je jednoznačně přijetí zákona č. 91/2004 Sb. Tímto zákonem byl doplněn zákon č. 141/1961. Sb., trestní zákon, o novou skutkovou podstatu trestného činu týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě, tehdy pod § 215a. Zákonodárce se zde vyhýbá označení domácí násilí, což je dodnes předmětem diskusí, jelikož právě pojem domácí násilí nejlépe vystihuje podstatu celé věci.⁴¹ Problematikou tohoto legálně stále nedefinovaného pojmu jsme se však již zabývali v předchozí kapitole. Zde je nutno podotknout, že toto ustanovení prakticky nezměněné přebíral i aktuálně platný trestní zákoník, tedy zákon č. 40/2009 Sb., konkrétně pak § 199 – týrání osoby žijící ve společném obydlí.⁴² Trestní právo však jen deklarovalo nepřipustnost takového jednání a umožňovalo státu pachatele potrestat. Bylo však nutné najít i způsob ochrany obětí domácího násilí a bylo nasnadě, že tato ochrana bude uskutečňována prostřednictvím jiného než trestního práva. Měl tedy vzniknout nový zákon, který bude obětem poskytovat komplexní ochranu. Již v roce 2004 pak prezentovala vytvořená expertní skupina svůj Návrh zákona o ochraně před domácím násilím na Národním kongresu Aliance proti domácímu násilí veřejnosti.⁴³

Samotný návrh tohoto zákona působil komplexně a měl jasnou koncepci, avšak například termín domácí násilí byl užit jen v samotném názvu zákona, dále již nikde zmíněný nebyl. Až důvodová zpráva se snažila o definování tohoto nejednoznačného pojmu. V ní bylo domácí násilí chápáno jako „*násilné jednání, kterým dochází k nebezpečnému útoku proti životu, zdraví, svobodě nebo lidské důstojnosti, a to v bytě nebo domě společně obývané násilnou osobou i osobou, proti níž takový útok směřuje*“. Důvodová zpráva také zmiňovala, že se jedná o

---

⁴⁰ Tamtéž, str. 96

⁴¹ KRÁLÍČKOVÁ, Z., ŽATECKÁ, E., DÁVID, R., KORNEJL, M. *Právo proti domácímu násilí*. Skripta. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-381-3, str. 23

⁴² VOŇKOVÁ, J., SPOUSTOVÁ, I. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí*. 3. přepracované vydání. Praha: proFem, o. p. s., 2016. ISBN 978-80-90 4564-5-7, str. 96

⁴³ Tamtéž, str. 97

opakované násilné jednání. Tedy už tehdy vymezovala klíčové znaky, dle kterých rozlišujeme, zda se jedná či nejedná o domácí násilí.⁴⁴

Tento návrh byl Poslanecké sněmovně předložen a v březnu 2006 byl přijat s účinností od 1. ledna 2007. Nutno však podotknout, že samotný výsledek tohoto legislativního procesu bylo jen torzo celého návrhu – a sice zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění zákony v oblasti ochrany před domácím násilím. Tyto změny se týkaly zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení a zákona č. 114/1988 Sb., o působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení. Základními principy, na kterých byl celý zákon postaven, byly priorita práv, subsidiarita, odvrácení hrozby nebezpečí, přiměřenost a výměna informací. Konkrétními pilíři tohoto zákona pak bylo zavedení institutu možnosti vykázání násilníka *ex officio* Policií ČR, resp. zákaz vstupu, dále pak pomoc ohroženým osobám nově zřízenými intervenčními centry a v neposlední řadě také předběžná opatření na návrh v rámci občanskoprávního řízení, zejména pak soudní vykázání dle § 76b OSŘ.⁴⁵

Co se týče ochrany před domácím násilím z pohledu civilního procesu, došlo ještě k významnější novelizaci OSŘ, a to zákonem č. 218/2009 Sb., který zakotvil například *zákaz nežádoucího obtěžování (stalking) a možnost opětovného výkonu rozhodnutí*.⁴⁶

---

⁴⁴ KRÁLIČKOVÁ, Z., ŽATECKÁ, E., DÁVID, R., KORNEĽ, M. *Právo proti domácímu násilí*. Skripta. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-381-3, str. 23

⁴⁵ KRÁLIČKOVÁ, Z., ŽATECKÁ, E., DÁVID, R., KORNEĽ, M. *Právo proti domácímu násilí*. Skripta. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-381-3, str. 24

⁴⁶ Tamtéž, str. 25

4 Civilní proces a domácí násilí

V předchozí kapitole jsme se blíže podívali na to, kdy a jakým způsobem se začala vyvíjet právní úprava směřující k ochraně práv ohrožených domácím násilím. Zejména jsme si pak poukázali na to, že tuto problematiku nelze vnímat zcela izolovaně a pro její pochopení je třeba projít napříč jednotlivými odvětvími práva. V této kapitole však již na domácí násilí budeme pohlížet pouze z pohledu občanského soudního řízení, což je stěžejním tématem této práce. V prvé řadě rozebereme právo na soudní ochranu. Dále je nezbytné alespoň stručně zahrnout hmotněprávní úpravu ve věcech domácího násilí, jelikož právě procesní předpisy ji reflektují. Na závěr této kapitoly si detailně představíme spojení ochrany před domácím násilím s civilním procesem a obecně shrneme jednotlivé instituty civilního procesu, jež směřují k ochraně proti domácímu násilí.

4.1 Právo na soudní ochranu

Právo na soudní ochranu je v právním státě jedním z naprosto stěžejních ústavně garantovaných práv. Tvoří ho soubor práv, kterými jednotlivci uplatňují nebo se domáhají ochrany svých jiných subjektivních práv. Ústavní pořádek České republiky zakotvuje úpravu těchto základních procesních práv v hlavě páté Listiny základních práv a svobod. Podle čl. 36 odst. 1 Listiny se každý může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu.⁴⁷ Toto znění navazuje na čl. 4 Ústavy České republiky, který stanoví, že základní práva a svobody jsou pod ochranou soudní moci. Každý tedy má ústavně zaručený přístup k soudu při domáhání se svého práva, avšak může tak činit pouze stanoveným postupem.⁴⁸ Listina základních práv a svobod obsahuje základní právní zásady související s právem na soudní ochranu, kterými jsou zejména právo na nezávislý a nestranný soud, rovnost v řízení před soudem, právo na zákonného soudce či veřejné projednání.⁴⁹

V oblasti soukromého práva se takovým postupem myslí postup zejména podle zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, jakožto subsidiární právní normy. Právo na soudní ochranu zajisté není jediným prostředkem ochrany subjektivních práv, avšak bezpochyby jej můžeme považovat na prostředek

---

⁴⁷ Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů

⁴⁸ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

⁴⁹ Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů

primární. Nutno podotknout, že v soukromém právu je pouze na nositeli subjektivního práva, zda se ochrany bude domáhat či nikoliv.⁵⁰

4.2 Hmotněprávní úprava ve věcech domácího násilí

Hmotněprávní úpravu věcí týkajících se domácího násilí nám poskytuje především zákon č. 89/2012 Sb., tedy občanský zákoník. Nový občanský zákoník, který nabyl účinnosti 1. ledna 2014 přinesl významnou rekonstrukci zastaralých norem občanského práva v prakticky všech oblastech. A přinesl i velmi dlouho očekávanou úpravu věcí týkajících se domácího násilí. Nutno však podotknout, že ve věcném záměru občanského zákoníku tato problematika nebyla původně zahrnuta. Do jeho paragrafovaného znění byla včleněna až v rámci připomínkového řízení.⁵¹ Patrně proto je i důvodová zpráva ohledně těchto ustanovení velmi stručná. V ní pak stojí, že „*existující předpisy zajišťují okamžitou ochranu dotčených osob. Nicméně považuje se za vhodné přijmout i ustanovení v rovině soukromoprávní, a to dlouhodobějšího charakteru.*“⁵² Tato důvodová zpráva tedy poukazuje na nutnost harmonizace předpisů v rovině hmotně i procesně – právní, aby procesní předpisy mohly sloužit svému účelu – tedy k reflektování hmotného práva.

Pokud jde o samotnou úpravu v občanském zákoníku, převážnou část norem týkajících se problematiky domácího násilí nalezneme zejména ve druhé části občanského zákoníku upravující rodinné právo. Zvláštní ustanovení proti domácímu násilí nalézáme v hlavě první, díle čtvrtém, oddíle druhém, který upravuje manželské majetkové právo, a to konkrétně v ustanoveních třech paragrafů, a sice § 751 až § 753 OZ.

§ 751 OZ upravuje „Nesnesitelnost společného bydlení manželů či rozvedených manželů.“ V odstavci prvním pak říká, že „*stane-li se další společné bydlení manželů v domě nebo bytě, v němž se nachází rodinná domácnost manželů, pro jednoho z nich nesnesitelné z důvodu tělesného nebo duševního násilí vůči manželovi nebo jinému, kdo v rodinné domácnosti manželů žije, může soud na návrh dotčeného manžela omezit, popřípadě i vyloučit na určenou dobu právo druhého manžela v domě nebo bytě bydlet.*“⁵³ Zde je zapotřebí se pokusit definovat

⁵⁰ WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Linde Praha, 2011, ISBN 978-80-7201-842-0, str. 22

⁵¹ HULMÁK, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., HRUŠÁKOVÁ, M., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, str. 414

⁵² Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. [online]. [cit. 2024-02-06] Dostupné z: http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova_zprava_leden_2011_.pdf

⁵³ HULMÁK, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., HRUŠÁKOVÁ, M., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, str. 414

pojem rodinná domácnost. Podle tohoto ustanovení se násilí má dít „v domě nebo bytě, kde se nachází rodinná domácnost“. Zákon stanovuje, že manželé mají obydlí tam, kde mají rodinnou domácnost, a to v § 743 odst. 1 OZ. Pojem „rodinná domácnost“ nám přibližuje komentované znění § 743 OZ. Občanský zákoník nevymezuje pojem domácnost. Důvodová zpráva k § 80 (bydliště) pak poukazuje na dvojitý význam tohoto pojmu. V první řadě se má jednat o pospolitost spolužijících osob. Za druhé jde pak o zařízené obydlí. Pokud hovoříme o rodinné domácnosti, pak jde o pospolitost spolužijících osob. Místem, kde mají manželé rodinnou domácnost, je poté obydlí (§ 743 OZ). Domácnost utvářejí osoby s úmyslem vytvořit spolu trvalé životní společenství a zároveň přispívat na chod domácnosti. Výjimkou v tomto jsou osoby, u nichž to nelze objektivně očekávat, např. nezletilí. Obydlí je podle občanského zákoníku tam, kde manželé fakticky společně bydlí.⁵⁴

Z výše uvedeného ustanovení nám pak jasně vyplývá, že k podání příslušného návrhu k soudu je tak oprávněn jak manžel, proti němuž směřuje domácí násilí, tak manžel, který sice sám není bezprostředně ohrožen domácím násilím, ale jeho návrh má za cíl chránit osobu, která s manžely v rodinné domácnosti žije také.

Další ustanovení OZ, tedy § 752 OZ upravuje dobu omezení či vyloučení bydlení. To nám říká, že „omezení, popřípadě vyloučení práva manžela v domě nebo bytě bydlet, určí soud nejdéle na dobu šesti měsíců. Soud na návrh rozhodne znovu, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody.“⁵⁵ Zde již narážíme na výše zmíněné vzájemné doplňování norem práva hmotného a procesního. Konkrétně tato problematika byla zakotvena do zákona o zvláštních řízeních soudních, ve kterém je upraveno předběžné řízení ve věci ochrany proti domácímu násilí (§ 400 a násl. ZŘS), které umožňuje vydat předběžná opatření, kterými je agresorovi uloženo, aby

- a) opustil společné obydlí, jakož i jeho bezprostřední okolí, nezdržoval se ve společném obydlí nebo do něj nevstupoval,
- b) nevstupoval do bezprostředního okolí společného obydlí nebo navrhovatele a nezdržoval se tam,
- c) se zdržel setkávání s navrhovatelem, nebo

---

⁵⁴ Tamtéž, str. 418

⁵⁵ KRÁLÍČKOVÁ, Z., HRUŠÁKOVÁ, M., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, str. 423

d) se zdržel nežádoucího sledování a obtěžování navrhovatele jakýmkoliv způsobem.⁵⁶

Doba trvání předběžného opatření je zákonem stanovena na jeden měsíc od jeho vykonatelnosti, která nastává vydáním. Rozhodnutím soudu však tato doba může být prodloužena na dobu nezbytně nutnou s tím, že předběžné opatření zanikne nejpozději uplynutím šesti měsíců od jeho vykonatelnosti.

Třetí ustanovení v občanském zákoníku týkající se problematiky domácího násilí, § 753 OZ, upravuje jiné osoby mající právo domáhat se ochrany. Toto právo mají podle tohoto ustanovení nejen manželé mezi sebou, ale i jiné osoby, které s manžely či rozvedenými manžely žijí v rodinné domácnosti. Toto ustanovení zákonodárce doplňuje ještě na samotném konci občanského zákoníku, a to v § 3021, který říká, že toto ustanovení se vztahuje i na „společné bydlení jiných osob, než jsou manželé.“ Tímto se mají na mysli především partneři žijící v nesezdaném soužití či registrovaní partneři. Násilí zde pak nemusí směřovat přímo vůči osobě, která je oprávněna podat návrh. Může ho podat i osoba, která s agresorem pouze žije a násilí od agresora směřuje vůči dalším spolužijícím osobám. Tímto by měla být zajištěna co nejvyšší možná ochrana potenciální oběti, protože ta sama mnohdy nemusí být schopna se adekvátně bránit a návrh podat sama.⁵⁷

Důležité je, abychom si zde zmínili další dvě ustanovení občanského zákoníku, která se dotýkají problematiky domácího násilí. Prvním z nich je ustanovení § 762 OZ, jež upravuje tzv. vyživovací povinnost mezi manžely, resp. rozvedenými manžely. Vyživovací povinnost mezi bývalými manžely může soud na návrh manžela, který rozvrat manželství nezapříčinil či s rozvodem nesouhlasil, stanovit. Tato povinnost se stanovuje v takovém rozsahu, aby rozvedení manželé měli zajištěnou přibližně stejnou životní úroveň. Stanovení výživného je však zákonem vyloučeno ve druhém odstavci tohoto ustanovení, a sice pokud se bývalý manžel vůči druhému manželovi dopustil jednání, jež naplňuje znaky domácího násilí. Toto ustanovení navazuje na § 760 OZ, které vymezuje okolnosti, ke kterým soud při rozhodování o vyživovací povinnosti musí přihlížet. Zásadní je, že rozhodnou skutečností není to, zda k domácímu násilí mezi manžely skutečně došlo a jestli bylo v jeho důsledku vedeno řízení o předběžném opatření či zda byl násilný

---

⁵⁶ TRNĚNÁ, K., SVOBODA, K., TLÁŠKOVÁ, Š., VLÁČIL, D., LEVÝ, J., HROMADA, M. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, str. 817

⁵⁷ KRÁLÍČKOVÁ, Z., HRUŠÁKOVÁ, M., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, str. 424

manžel vykázán. V tomto případě je podstatné pouze to, zda se jeden z manželů dopustil vůči druhému jednání, které svými znaky odpovídá domácímu násilí.⁵⁸

Druhé a zároveň celkově poslední ustanovení, jenž můžeme považovat za významné pro problematiku domácího násilí v rámci hmotného práva nalezneme ve třetí části občanského zákoníku, konkrétně pak ve třetí hlavě, jež upravuje dědické právo. Ustanovení § 1482 OZ upravuje další důvody dědické nezpůsobilosti a v odst. 1 stanoví, že pokud probíhá v den zůstavitelovy smrti řízení o rozvod manželství zahájené na zůstavitelův návrh podaný v důsledku toho, že se druhý manžel vůči zůstaviteli dopustil činu, který naplňuje znaky domácího násilí, je zůstavitelův manžel vyloučen z dědického práva jako zákonný dědic.⁵⁹ Důvodová zpráva k tomuto ustanovení uvádí následující: „*V takovém případě je zřejmé, že manželství je rozvráceno z příčin na straně druhého manžela (...) Dědická nezpůsobilost vylučuje z dědického práva osobu, která se dopustila činu, v jehož důsledku se stala nehodnou dědictví nabýt, protože by její podílení se na výhodách plynoucích z právního nástupnictví po zůstaviteli odporovalo zásadám spravedlnosti a obecné morálce.*“⁶⁰

4.3 Civilní proces jako nástroj ochrany před domácím násilím

Jak jsme si již zmínili výše, v kapitole pojednávající o historickém vývoji ochrany před domácím násilím v ČR, procesněprávní úprava proti domácímu násilí je poměrně nová. Občanský soudní řád byl ve vazbě na tuto problematiku dvakrát významněji novelizován. Po druhé novelizaci provedené zákonem č. 218/2009 Sb. se již pozornost přestala upírat čistě na rodinněprávní vztahy. Vystupují zde i otázky, které přímo s nimi souviset nemusí, např. jde o stalking. Úprava obsažená v OSŘ má jednak sloužit k řešení akutních případů, a to prostřednictvím předběžných opatření, ale především pak k řešení dlouhotrvajících případů domácího násilí řízením ve věci samé.⁶¹

Ve věcech domácího násilí nám civilní proces poskytuje hned několik typů řízení, kterými se lze ochrany svých subjektivních práv domáhat. Zcela stěžejním je zde předběžné opatření. Předběžná opatření obecně je nutno rozdělit podle toho,

⁵⁸ HRUŠÁKOVÁ, M., KORNEL, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo* (§ 655–975). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, str. 445

⁵⁹ FIALA, R., DRÁPAL, L. a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo* (§ 1475–1720). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, str. 34.

⁶⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. [online]. [cit. 2024-02-06]- Dostupné z: http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova_zprava_leden_2011_.pdf

⁶¹ KRÁLÍČKOVÁ, Z., ŽATECKÁ, E., DÁVID, R., KORNEL, M. *Právo proti domácímu násilí*. Skripta. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-381-3, str. 65

jaký zákon jejich nařízení upravuje, a především pak podle toho, jak rychle poskytnou ohroženým osobám ochranu. Na rozdíl od německy hovořících zemí, kde se ustálilo v teorii i praxi členění na tři základní druhy předběžných opatření, v ČR není toto členění příliš traktováno, což je zajisté škoda, jelikož se jedná o základní a návodné členění.⁶²

Pokud se již v ČR s nějakým členěním setkáváme, obvykle se jedná o rozdělení předběžných opatření na tzv. obecné a zvláštní. Opatření obecné je v současnosti spojováno s OSŘ, a naopak opatření zvláštní bývá ztotožňováno se ZŘS. Hlavní rozdíl má zde spočívat v tom, že opatření obecné lze užít v souvislosti s jakýmkoliv, byť pouze předpokládaným řízením. Toto členění je však poměrně nepřesné a nelze mu přikládat větší hodnotu.⁶³

V literatuře se samozřejmě setkáváme i s jiným rozdělením předběžných opatření v civilním procesu, jako příklad zde uvádím členění dle Voňkové a Spoustové: „*Předběžná opatření na ochranu před domácím násilím (upravená v ZŘS), předběžná opatření před zahájením a po zahájení řízení (upravená v OSŘ) a nakonec předběžná opatření ve věcech nezletilých dětí (upravená v OSŘ i ZŘS)*.“⁶⁴ Toto rozdělení je podle mého názoru o něco logičtější a dává nám větší představu o tom, kdy se jaké předběžné opatření užije.

Když se tedy konečně zaměříme na předběžná opatření týkající se věci domácího násilí, tak mluvíme o tzv. zvláštním předběžném opatření nařízené soudem dle zákona č. 292/2013. Sb., o zvláštních řízeních soudních. Tento zákon byl přijat v souvislosti s rekodifikací občanského zákoníku, společně s ním pak nabyl účinnosti. Upravuje především tzv. nesporná řízení, která byla vyčleněna z občanského soudního řádu a také některá specifická sporná řízení. Toto předběžné opatření poskytuje prakticky okamžitou ochranu, jelikož soud o jeho vydání rozhoduje bez jednání do 48 hodin. Toto rozhodnutí je vykonatelné jeho vydáním a trvá jeden měsíc od vykonatelnosti.⁶⁵ Velmi podrobně se předběžným opatřením ve věcech domácího násilí budeme věnovat v následující kapitole.

Předběžné opatření dle ZŘS samozřejmě není jedinou možností, jak se poškozená osoba může domáhat ochrany. V úvahu přichází ještě ochrana před

---

⁶² HRNČIŘÍK, V. *Předběžná opatření v civilním řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, ISBN 378-80-7400-622-7, str. 37

⁶³ Tamtéž, str. 38

⁶⁴ VOŇKOVÁ, J., SPOUSTOVÁ, I. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí*. 3. přepracované vydání. Praha: proFem, o. p. s., 2016. ISBN 978-80-90 4564-5-7, str. 114

⁶⁵ Tamtéž, str. 115

zásahem do její osobnosti, tedy na základě ustanovení na ochranu osobnosti. Konkrétním nástrojem této ochrany pak může být tzv. obecné předběžné opatření vedené podle OSŘ či žaloba na ochranu osobnosti.

Za atypický nástroj lze uvést mediaci. Není zcela typickou součástí civilního procesu, avšak vynechat ji nemůžeme, neboť samotný občanský soudní řád ji zná. Rozdílů v porovnání s ostatními instituty má mnoho, kupříkladu je jím dobrovolná účast stran, možnost jejího ukončení z vůle kterékoli ze stran či vůlí účastníků nalézt smírné řešení. Její uplatnění ve věcech domácího násilí tak může být v určitých případech velmi přínosné, zároveň také způsobuje diskuse mezi odbornou veřejností. Mediaci i právu na ochranu osobnosti též věnujeme jednu z následujících dílčích podkapitol diplomové práce.

5 Řízení na ochranu před domácím násilím

V první části práce jsme se snažili obecně definovat pojem domácího násilí, podívali jsme se na vývoj právní úpravy ve věcech ochrany před ním a nastínili jsme, jaké způsoby ochrany poskytuje procesní právo. V následující části práce se detailněji zaměříme právě na instituty, prostřednictvím nichž procesní právo poskytuje ochranu subjektivním právům ohrožených osob. Věnovat se budeme předběžným opatřením dle zákona o zvláštních řízeních soudních, řízení na ochranu osobnosti ve věcech domácího násilí a podíváme se také na mediaci, jež může být alternativním způsobem řešení případů domácího násilí.

Největší pozornost budeme věnovat výše zmíněnému předběžnému opatření dle § 400 až 414 ZŘS, a to z důvodu, že ve věcech domácího násilí jej shledávám jako nejdůležitější a nejúčinnější pro ochranu ohrožených osob. Detailně rozebereme jednotlivá ustanovení a pokusíme se je zhodnotit, případně najít prostor pro zlepšení této významné právní úpravy. V kapitole věnující se řízení na ochranu osobnosti uvedeme, čeho se může navrhovatel v případě zásahu do svých osobnostních složek domáhat. Konkrétně popíšeme možnost navrhnout nařízení obecného předběžného opatření podle § 74 a násl. OSŘ a podání žaloby na ochranu osobnosti.

Na závěr této kapitoly se budeme zabývat mediací. Ta sama o sobě nespadá pod soudní řízení, avšak bezpochyby ji do této kapitoly musíme zařadit, neboť samotný občanský soudní řád ji několikrát zmiňuje a ve svém §100 odst. 2 dokonce umožňuje soudu, aby účastníkům řízení nařídil první setkání s mediátorem.⁶⁶ Civilní proces s mediací tedy počítá jakožto s atypickým nástrojem. Rozebereme vhodnost a možnost uplatnění tohoto nástroje ve věcech domácího násilí.

5.1 Předběžné řízení ve věci ochrany před domácím násilím

Jak jsme již uvedli v předchozí kapitole, český právní řád osobám ohroženým domácím násilím poskytuje hned několik možností ochrany. Významným rozdílem je, zda se osoba ochrany před agresorem domáhá prostřednictvím občanského či trestního práva. A právě občanskoprávní řízení umožňuje poskytnutí ochrany prakticky okamžitě, a to prostřednictvím předběžného opatření podle zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

---

⁶⁶ Viz ust. § 100 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

Tento zákon nabyl účinnosti 1. ledna 2014 společně s novým občanským zákoníkem, kdy jeho přijetí souviselo s velkou rekonstrukcí práva soukromého. Hned ve svém ustanovení § 2 tento zákon taxativně vyjmenovává, jaká řízení upravuje. Pod písmenem q) pak nalezneme „*ve věci ochrany proti domácímu násilí.*“⁶⁷ Na tomto místě je nutno podotknout, že ačkoliv obecně platí, že sporná řízení upravuje OSŘ a nesporná řízení pak právě ZŘS, nelze toto vykládat striktně a bez dalšího zamyšlení. Důvodová zpráva k zákonu o zvláštních řízeních soudních totiž uvádí, že „*při aplikaci tohoto zákona se nebude zkoumat věcný charakter daného soudního řízení, tedy zda je svou povahou např. řízení nesporné, nebo zda soudní řízení je ovládáno zásadou vyšetřovací či nikoliv. Rozhodujícím a jednoznačným kritériem zůstane pouze hledisko, zda konkrétní typ soudního řízení je obsažen ve zvláštní části tohoto zákona či nikoliv.*“⁶⁸

Vztah mezi občanským soudním řádem a zákonem o zvláštních řízeních soudních tedy není takový, jak by se na první pohled mohlo jevit. Zákon o zvláštních řízeních soudních je úpravou *lex specialis* vůči občanskému soudnímu řádu. ZŘS hned ve svém ustanovení § 1 ve třetím odstavci uvádí, že OSŘ se užije subsidiárně, nestanoví – li tento zákon jinak.⁶⁹

5.1.1 Obecně k předběžnému opatření

Institut předběžného opatření má v českém právním řádu za úkol rychle zatímně upravit poměry účastníků či předejít ohrožení výkonu budoucího soudního rozhodnutí. Předběžné opatření má zjednodušený procesní postup,⁷⁰ což mu umožňuje dosáhnout rychlosti a efektivity. Je možné jej nařídít jednak před zahájením řízení ve věci samé, což je upraveno v § 74 a násl. OSŘ a též i po zahájení řízení (§ 102 OSŘ).⁷¹ Předběžné opatření tedy chrání oprávněné zájmy a práva v případech, kdy není efektivní vyčkat rozhodnutí o právu samotném, kterému se

⁶⁷ Viz ust. § 2 písm. q) zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

⁶⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních [online]. Poslanecká sněmovna ČR, 2013. [cit. 2024-02-11]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=146755>

⁶⁹ Viz ust. § 1 odst. 3) zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

⁷⁰ ZÁHRADNÍKOVÁ, R. a kol. *Civilní právo procesní*. 3. vydání. Plzeň: Ale Čeněk, 2018. ISBN 978-80-7380-714-6, str. 191

⁷¹ Viz ust. § 74 a § 102 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

tato ochrana poskytuje. Nutno zmínit, že v rámci rozhodnutí o předběžném opatření tedy nedochází k rozhodnutí o právu samotném, jemuž je ochrana poskytnuta.⁷²

Je zapotřebí si uvědomit, že předběžné opatření je pouze „zatímní“ úpravou poměrů účastníků a nelze jím nahrazovat rozhodnutí ve věci samé. Toto judikoval i Ústavní soud ve svém nálezu pod sp. zn. III. ÚS 208/20 takto: „Z ústavněprávního hlediska je však nežádoucí, aby předběžné opatření, které svojí povahou představuje rozhodnutí dočasné, nezbytné pro „zatímní“ úpravu poměrů účastníků (§ 102 odst. 1 o. s. ř.), trvalo nepřiměřeně dlouhou dobu - třeba i více než 10 let, jako je tomu v nyní posuzované věci. V tomto případě se totiž smysl dočasnosti a zatímnosti tohoto rozhodnutí fakticky zcela vytrácí.“⁷³ Z tohoto pak můžeme dovodit, že řízení o předběžném opatření je obecně považováno za řízení zajišťovací. Avšak, jednotlivé druhy řízení, které souhrnně můžeme označit jako zajišťovací, tvoří charakteristicky uzavřenou skupinu. Od ostatních druhů řízení se ale odlišují řadou zvláštností, které nám brání jejich přiřazení. V případě předběžných opatření je stěžejním rozdílem právě ta skutečnost, že tento institut zaručuje pouze předběžné zajištění práva a je svou povahou dočasným řešením.⁷⁴

Nyní je nasnadě, abychom si přiblížili předběžná opatření již konkrétně ve věcech týkajících se domácího násilí. V civilním řízení se ustanovení týkající se tohoto předběžného opatření poprvé objevila společně s nabytím účinnosti zákona č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím. V OSŘ se tehdy objevilo zcela nové ustanovení § 76b, které znělo následovně: „Je-li jednáním účastníka, proti kterému návrh směřuje, vážným způsobem ohrožen život, zdraví, svoboda nebo lidská důstojnost navrhovatele, předseda senátu předběžným opatřením uloží účastníku, proti kterému návrh směřuje, zejména aby

a) opustil společné obydlí, jakož i jeho bezprostřední okolí, nezdržoval se ve společném obydlí nebo do něj nevstupoval,

b) nevstupoval do bezprostředního okolí společného obydlí nebo navrhovatele a nezdržoval se tam,

c) se zdržel setkávání s navrhovatelem, nebo

---

⁷² WINTEROVÁ, A. et al. *Civilní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Linde Praha, 2011, ISBN 978-80-7201-842-0, str. 41

⁷³ Nález Ústavního soudu ze dne 29. 9. 2020, sp. zn. III. ÚS 208/20

⁷⁴ WINTEROVÁ, A. et al. *Civilní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Linde Praha, 2011, ISBN 978-80-7201-842-0, str. 41

d) se zdržel nežádoucího sledování a obtěžování navrhovatele jakýmkoliv způsobem.⁷⁵

Takto existovala procesní úprava ochrany před domácím násilím několik let, a to až do konce roku 2013. Až když dne 1. ledna 2014 nabyl účinnosti již výše několikrát zmíněný zákon č. 292/2013, o zvláštních řízeních soudních, bylo ustanovení § 76b OSŘ a s ním související ustanovení zcela zrušeny. Nutno však podotknout, že znění tohoto paragrafu ZŘS zcela přešel do svého § 405. Pokud tedy soud vyhoví podanému návrhu, opatření uložená odpůrci jsou totožná jako v předchozí právní úpravě.

Předběžná opatření ve věcech domácího násilí tedy dostala zcela novou úpravu právě v ZŘS, kdy stojí samostatně, a to v rámci části druhé, hlavy páté, jakožto jedno z druhů řízení ve věcech rodinně-právních.⁷⁶ Tato ustanovení jsou *lex specialis* tohoto typu předběžného řízení vůči tzv. obecnému předběžnému opatření zakotvenému subsidiárně v OSŘ. Samotný ZŘS má pouze regulovat výjimky oproti běžnému průběhu řízení dle OSŘ. Ty pak výslovně nezakazují aplikaci ustanovení OSŘ, ale jsou formulovány slovně vyjádřenými pravidly, která je zapotřebí obvykle dovodit výkladem.⁷⁷ Současně pak tato úprava zahrnuje i ustanovení speciální vůči obecné části samotného zákona o zvláštních řízeních soudních.

Ustanovení obecné části § 12 ZŘS ve svém druhém odstavci uvádí, že „v usnesení o nařízení předběžného opatření uloží soud navrhovateli, aby ve lhůtě, kterou mu určí, podal u soudu návrh na zahájení řízení; to neplatí, může-li být řízení ve věci zahájeno i bez návrhu.“⁷⁸ Toto ustanovení však ve věcech ochrany proti domácímu násilí nemůžeme použít, jelikož toto předběžné opatření je velmi specifické. Již jeho samotné nařízení vyřeší daný problém, protože osoba ohrožená agresorem jím dostane možnost v klidu vyřešit příčinu svých problémů. Díky předběžnému opatření dostává možnost podat návrh na zahájení řízení ve věci samé, např. o rozvodu manželství.⁷⁹ Důležité zde však je právě to, že podání tohoto návrhu je pro ohroženou osobou pouze možností, nikoliv povinností. Z tohoto nám

---

⁷⁵ DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. § 76b Opatření na ochranu před domácím násilím - *Občanský soudní řád I, II*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 453

⁷⁶ Viz ust. § 400an zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

⁷⁷ ČUHELOVÁ, K. *Předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016, ISBN 978-80-7552-341-9, str. 33

⁷⁸ Viz ust. § 12 odst. 2 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

⁷⁹ ČUHELOVÁ, K. *Předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016, ISBN 978-80-7552-341-9, str. 33

vyplývá, že vydání předběžného opatření není jakkoliv vázáno na rozhodování ve věci samé.⁸⁰

5.1.2 Podmínky řízení, jeho zahájení a náležitosti návrhu

V první řadě musíme uvést, že řízení o předběžném opatření ve věcech domácího násilí je možno zahájit pouze na návrh.⁸¹ Dříve než se soud může začít zabývat podáním obsahujícím návrh na nařízení předběžného opatření, musí zkoumat, zda byly splněny podmínky řízení. Pokud by tomu tak nebylo, soud spis může vyřídit, aniž by se zabýval meritem věci. U řízení o předběžném opatření dle § 400 a násl. ZŘS platí to stejné co v řízení o předběžném opatření dle OSŘ. Přiměřeně se tedy užije § 103 a § 104 OSŘ. Soud tedy zkoumá především svou věcnou a místní příslušnost.⁸² Dále musí také zjistit, zda byly splněny obecné podmínky na straně účastníků řízení, tedy způsobilost být účastníkem řízení,⁸³ procesní způsobilost⁸⁴ a způsobilost být zástupcem a oprávnění k zastupování.⁸⁵ V neposlední řadě pak zjišťuje negativní procesní podmínky, a sice zda není dána překážka rei iudicatae (překážka věci pravomocně rozhodnuté)⁸⁶ či překážka litispendence (překážka zahájeného řízení).⁸⁷ Věcně příslušný pro nařízení předběžného opatření je obecně okresní soud. Příslušnost místní pak v první řadě reflektuje předchozí právní úpravu v § 74 odst. 5 OSŘ, účinná do 31. prosince 2013.⁸⁸ Tato úprava však přinášela problémy v případech tzv. ex-partner stalkingu a stalkingu, jelikož místní příslušnost k rozhodnutí o návrhu na předběžné opatření byl „podle § 76b příslušný soud, v jehož obvodu je společné obydlí (dům, byt, místnost nebo jiný prostor, který společně obývají účastníci předběžného opatření dle § 76b.“⁸⁹ Nová úprava však tento problém dokázala eliminovat, jelikož předpokládá to, že předběžným opatřením mohou být upraveny i poměry osob, které s navrhovatelem nesdílí společné obydlí. Pro jeho nařízení je tak místně

---

⁸⁰ Tamtéž, str.34

⁸¹ WIPPLINGEROVÁ, M., ZAHRADNÍKOVÁ, R., SPURNÁ, K. *Zvláštní soudní řízení*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014, ISBN 978-80-7478-683-9, str. 146

⁸² ČUHELOVÁ, K. *Předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016, ISBN 978-80-7552-341-9, str. 35

⁸³ Viz ust. § 19 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

⁸⁴ Viz ust. § 20, odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád a ust. § 403, odst. 3 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

⁸⁵ Viz ust. § 22 až 32 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

⁸⁶ ZAHRADNÍKOVÁ, R. a kol. *Civilní právo procesní*. 3. vydání. Plzeň: Ale Čeněk, 2018. ISBN 978-80-7380-714-6, str. 208

⁸⁷ Tamtéž, str.206

⁸⁸ WIPPLINGEROVÁ, M., ZAHRADNÍKOVÁ, R., SPURNÁ, K. *Zvláštní soudní řízení*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014, ISBN 978-80-7478-683-9, str. 146

⁸⁹ DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. § 76b Opatření na ochranu před domácím násilím - *Občanský soudní řád I, II*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 421

příslušný obecný soud navrhovatele, jelikož v dané situaci je předpoklad rychlého zásahu a navrhovatel by měl mít k soudu co nejbližší.

Pokud soud shledá, že jsou dány podmínky řízení, zabývá se samotným návrhem na zahájení řízení. Ten musí obsahovat nejen obecné náležitosti návrhu upravené v § 42 odst. 4 OSŘ, ale také skutečnosti, které podle hmotného práva podmiňují poskytnutí soudní ochrany.⁹⁰ Podle § 402 odst. 1 ZŘS „*návrh na nařízení předběžného opatření musí obsahovat též vyličení skutečností, které osvědčují, že je společné bydlení navrhovatele a odpůrce v domě nebo bytě, ve kterém se nachází společná domácnost, pro navrhovatele nesnesitelné z důvodu tělesného nebo duševního násilí vůči navrhovateli nebo jinému, kdo ve společné domácnosti žije, anebo vyličení skutečností, které osvědčují nežádoucí sledování nebo obtěžování navrhovatele.*“⁹¹ Oproti předchozí právní úpravě je podle § 14 ZŘS nově možno návrh učinit ústně do protokolu,⁹² přičemž v předchozí právní úpravě to bylo vyloučeno tehdejší § 42 odst. 1 OSŘ, což bylo kritizováno odbornou veřejností.⁹³ Stejně jako v případě místní příslušnosti soudu je zde tak vidět pozitivní změna oproti předchozí právní úpravě, kdy ta současná se snaží ohroženým osobám poskytnout co nejjednodušší přístup k soudní ochraně před domácím násilím.

Význam podávaného návrhu je v případech předběžných opatření ve věcech domácího násilí zcela stěžejní. Soud o něm totiž musí rozhodnout ve lhůtě do 48 hodin. Tato lhůta je na jednu stranu velmi efektivní pro okamžitou pomoc ohrožené osobě, avšak zároveň klade vysoké nároky na podávaný návrh. Soud může dle § 405 písm. a) ZŘS vykázat odpůrce ze společného obydlí s osobou ohroženou. Toto vykázání může dle zákona o Policii provést i policie a předpoklady pro možnosti využití tohoto institutu jsou velmi obdobné. V jedné věci se však přeci jen odlišují, a sice v tom, že soud nemá k dispozici skutečnosti zjištěné přímo na místě. Musí vycházet pouze z podaného návrhu, příp. listin k němu připojených. Má samozřejmě i možnost sám zjišťovat další skutečnosti,⁹⁴ ale to se v této velmi krátké

---

⁹⁰ WIPPLINGEROVÁ, M., ZAHRADNÍKOVÁ, R., SPURNÁ, K. *Zvláštní soudní řízení*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014, ISBN 978-80-7478-683-9, str. 146

⁹¹ Viz ust. § 402, odst. 1 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

⁹² ČUHELOVÁ, K. *Předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016, ISBN 978-80-7552-341-9, str. 36

⁹³ KRÁLIČKOVÁ, Z., ŽATECKÁ, E., DÁVID, R., KORNEL, M. *Právo proti domácímu násilí*. Skripta. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-381-3, str. 68

⁹⁴ ČUHELOVÁ, K. *Předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016, ISBN 978-80-7552-341-9, str.40

časové lhůtě jeví jako poměrně nereálné. Z výše uvedených skutečností vyplývá, že jen úplný a jednoznačný návrh může být úspěšný.

V případě, že návrh neobsahuje všechny náležitosti, a pro tyto vady není možné o něm rozhodnout, vyzve soud navrhovatele k jejich doplnění. Učiní tak vhodným způsobem a zároveň ho musí poučit o důsledcích nevyhovění této výzvě. Pokud k tomuto doplnění ve lhůtě nedojde či není možné navrhovatele vyzvat k doplnění návrhu, soud takový návrh odmítne. Touto úpravou je vyloučeno užití obecného ustanovení o opravě či doplnění podání dle § 43 OSŘ.⁹⁵ Jelikož lhůta 48 hodin je pro soud i navrhovatele velmi krátká, není vyloučena možnost navrhovatele vyzvat k doplnění telefonicky, pokud je známo jeho telefonní číslo. V těchto případech se jedná o vhodný a efektivní způsob, jak soud může zajistit, že nebude nucen návrh odmítnout. O takovém hovoru soud učiní úřední záznam ve spise. Jako další možnosti kontaktování navrhovatele je pak datová schránka či e – mail. V případě, že se soudu nic z výše uvedeného nepodaří nebo navrhovatel nestihne své podání doplnit ve lhůtě, soud návrh zamítne. Není zde však žádná překážka, která by bránila navrhovateli učinit nové a tentokrát již perfektní podání.⁹⁶

5.1.3 Účastníci řízení

Podle současné právní úpravy jsou účastníky řízení o nařízení předběžného opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí navrhovatel, odpůrce a případně osoba, vůči níž násilí směřuje⁹⁷ – takto je označována pouze pokud není shodná s osobou navrhovatele. K tomuto nahlédneme do předchozí právní úpravy, kdy soudy účastníky řízení označovaly nejednotně. Jednalo se o mnohdy těžkopádná či nepřesná označení, jako např. žalobce x žalovaný nebo dokonce navrhovatel x ten vůči němuž návrh směřuje apod. V aplikační praxi neexistovala zcela jednoznačná shoda v názoru na to, zda návrh podle tehdejšího § 76b OSŘ může podat i nezletilé dítě, tedy osoba, která není plně svéprávná.⁹⁸ Podle tehdejší právní úpravy to však možné nebylo, jelikož v případech, kdy návrh směřoval vůči zákonnému zástupci takové osoby – typicky vůči jednomu rodiči, ukládala soudu povinnost takové

⁹⁵ WINTEROVÁ, A. et al. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, ISBN 978-80-7502-298-1, str. 446

⁹⁶ ČUHELOVÁ, K. *Předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016, ISBN 978-80-7552-341-9, str. 41-42

⁹⁷ WIPPLINGEROVÁ, M., ZAHRADNÍKOVÁ, R., SPURNÁ, K. *Zvláštní soudní řízení*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014, ISBN 978-80-7478-683-9, str. 147

⁹⁸ ČUHELOVÁ, K. *Předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016, ISBN 978-80-7552-341-9, str. 43

osobě ustanovit kolizního opatrovníka. ZŘS přinesl novinku a tuto povinnost vylučuje. Osoba, která není plně svéprávná, může takový návrh podat buď prostřednictvím svého zákonného zástupce, advokáta, kterého sám nezletilý zmocní k takovému úkonu či úřadu obce s rozšířenou působností – na tomto místě by měl již být aktivní OSPOD. V případech zmocnění advokáta však soud musí ještě zkoumat rozumovou a volní vyspělost nezletilého, pokud nedosáhl věku šestnácti let – tomu § 403 odst. 3 ZŘS již přiznává plnou procesní způsobilost.

Zjednodušení přinesla tato úprava zejména pro situace, kdy je domácí násilí páčáno na nezletilém a jednom z rodičů rodičem druhým.⁹⁹ Je řešením případů, kdy rodič, který je spolu s nezletilým zasažen domácím násilím a návrh k soudu podat odmítá. Hlavním cílem soudů je dosažení maximální možné ochrany dítěte, na němž je páčáno domácí násilí. Dříve než však zástupce podá takovýto návrh, musí důkladně zvážit, jaká je situace v dané rodině. V některých případech se totiž jako vhodnější jeví podání k opatrovnickému soudu, a to buď jako návrhu na předběžné opatření či ve věci samé.¹⁰⁰

Zákonodárce pochopitelně vzpomněl i na případy, kdy osoba navrhovatele je sice zletilá, ale omezena na svéprávnosti dle § 55 a 56 OZ a toto omezení se týká věcí, o něž se v tomto řízení jedná.¹⁰¹ Zde opět vidíme prolínání norem hmotného a procesního práva. Dle § 20 odst. 1 OSŘ se rozsah procesní způsobilosti odvíjí od rozsahu svéprávnosti. Za takovou osobu návrh může podat její opatrovník. Jelikož však domácí násilí může vůči navrhovateli páchat i samotný opatrovník, je osobě, jejíž svéprávnost je omezena, dána možnost podat takový návrh prostřednictvím obecního úřadu obce s rozšířenou působností.¹⁰²

Dále je zapotřebí abychom se zmínili o tom, jakou roli má v řízení o vydání předběžného opatření dle ZŘS státní zastupitelství. Ve svém § 8 odst. 1 ZŘS taxativně vymezuje, kdy státní zastupitelství může vstoupit do již zahájeného řízení a pod písmenem c) pak nalezneme věci ochrany proti domácímu násilí. V následujícím odstavci pak zákon vyjmenovává, kdy je státní zastupitelství přímo oprávněno podat návrh na zahájení řízení. I zde nalezneme věci ochrany před

---

⁹⁹ WIPPLINGEROVÁ, M., ZAHRADNÍKOVÁ, R., SPURNÁ, K. *Zvláštní soudní řízení*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014, ISBN 978-80-7478-683-9, str. 147

¹⁰⁰ ČUHELOVÁ, K. *Předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016, ISBN 978-80-7552-341-9, str. 45

¹⁰¹ Tamtéž, str. 45-46

¹⁰² WIPPLINGEROVÁ, M., ZAHRADNÍKOVÁ, R., SPURNÁ, K. *Zvláštní soudní řízení*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014, ISBN 978-80-7478-683-9, str. 148

domácím násilím. Je nutno pamatovat, že státní zastupitelství je soustava úřadů státu určených k zastupování státu při ochraně veřejného zájmu ve věcech svěřených zákonem do jeho působnosti. Hlavním a bezpochyby více známým úkolem státního zastupitelství je podávání veřejných žalob v trestním řízení, avšak i v rámci občanského soudního řízení je mu stanovena určitá působnost, kterou vymezuje OSŘ.¹⁰³

Postavení státního zastupitelství v těchto věcech je poněkud zvláštní a dvojí. Pokud vstoupí do již zahájeného řízení, stane se tak okamžikem, kdy toto oznámení dojde k příslušnému soudu. Státní zastupitelství poté vystupuje nikoliv jako účastník řízení, ale jako samostatný procesní subjekt. Má stejná oprávnění k úkonům jako účastníci, vyjma úkonů, které jsou dle OSŘ vyhrazeny pouze účastníkům. Tím může být například zpětvzetí návrhu na zahájení řízení.¹⁰⁴

V případě, že státní zastupitelství samo podá návrh na zahájení řízení ve věci, kde tak učinit může, má procesní postavení účastníka řízení. Přesto však lze konstatovat, že ani zde není úplně typickým účastníkem řízení. Existují úkony, které může vykonat jen účastník právního poměru jako je uznání nároku a vzdání se práva či uzavření dohody o předmětu řízení. Svůj návrh na zahájení řízení však vzít zpět může.¹⁰⁵ Zde se ukazuje, že je zapotřebí myslet na to, že státní zastupitelství stále pouze zastupuje veřejný zájem a samo o sobě není a ani nemůže být nositelem práv a povinností, o kterých se v dané věci má rozhodovat.

5.1.4 Rozhodnutí o předběžném opatření, právní moc a vykonatelnost

Jak jsme již zmínili výše, předběžné opatření ve věci ochrany před domácím násilím má smysl jen tehdy, když k němu dojde co nejrychleji. Cílem takového rozhodnutí je poskytnout osobě ohrožené co nejrychlejší ochranu. Časová lhůta pro takové rozhodnutí činí pouhých 48 hodin, a proto zákonodárce stanovil, že se o něm rozhoduje jednak bez slyšení účastníků a také bez nařízení jednání. Hovořit zde můžeme také o tzv. prvotní lhůtě, která říká, že se o tomto návrhu rozhodne bezodkladně. V předchozí právní úpravě byla výslovně stanovena ve svém paragrafovém znění, v té současné sice není v ZŘS výslovně upravena, avšak lze ji dovodit subsidiárním užitím § 75c odst. 2 OSŘ, kde je bezodkladnost zmíněna.¹⁰⁶

---

¹⁰³ LEVÝ, J., SVOBODA, K., TLÁŠKOVÁ, Š., VLÁČIL, D., LEVÝ, J., HROMADA, M. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, str. 16

¹⁰⁴ Tamtéž, str. 16

¹⁰⁵ Tamtéž, str. 17

¹⁰⁶ ČUHELOVÁ, K. *Předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016, ISBN 978-80-7552-341-9, str. 52

Tato krátká lhůta je podle mého názoru adekvátní. Pokud osoba ohrožená žije dlouhodobě v domácnosti, kde je vůči ní páčáno domácí násilí a sebrala své síly obrátit se s pomocí na soud, s velkou pravděpodobností bude mít dostatek důkazů k tomu, aby její návrh byl perfektní a soud mu vyhověl. Naopak v případech, kdy je ohrožená osoba v situaci, kdy domácí násilí výslovně eskaluje a učinění podání návrhu k soudu se jeví jako nereálné, může na pomoc přivolat Policii ČR. Ta zajistí tzv. policejní vykázaní, které poskytne osobě ohrožené čas a prostor pro řešení své situací prostřednictvím soudu.

Jelikož soud nenařizuje jednání a nedochází ke slyšení účastníků, dokazování se neprovádí. Rozhoduje se na základě podaného návrhu a listin k němu přiložených. Soud si však některé důkazy může opatřit sám, jelikož dle nové právní úpravy se zde uplatňuje zásada vyšetřovací. Vyžádat si tak může například policejní spis, rozhodnutí o odsouzení násilné osoby, spis z intervenčního centra apod.

O předběžném opatření pak soud rozhodne formou usnesení. V něm odpůrci dle § 405 odst. 1 ZŘS stanoví konkrétní povinnosti.¹⁰⁷ Jedná se například o vykázaní ze společného obydlí, zákaz přiblížení se k navrhovateli či společnému obydlí apod. Výčet v tomto paragrafu je pouze demonstrativní, zjednodušeně lze říct, že soud odpůrci ukládá, aby se zdržel jakéhokoliv kontaktování a obtěžování ohrožené osoby. Soud následně odpůrce poučí o jeho právu odnést si ze společného obydlí své osobní věci. Navrhovateli se pak dostane poučení o tom, jaké další prostředky lze využít k jeho další ochraně. Zejména pak o tom, že má právo podat návrh na zahájení řízení ve věci samé a jak se tento případně podaný návrh bude dotýkat vykonatelnosti předběžného opatření. Dále by měl být navrhovatel poučen o tom, jakým způsobem může podat návrh na prodloužení doby trvání předběžného opatření.

Vzhledem k nutnosti okamžité ochrany je takové rozhodnutí vykonatelné okamžikem jeho vydání a soud okamžitě zajistí jeho výkon.¹⁰⁸ Proti takovému rozhodnutí je přípustné odvolání. Pokud bylo dle § 409 ZŘS podáno včas, tedy do 15 dnů od doručení písemného vyhotovení rozhodnutí soudu, proti němuž směřuje¹⁰⁹, pak soud prvního stupně musí věc do 15 dnů předložit odvolacímu

---

¹⁰⁷ WINTEROVÁ, A. et al. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací.* 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, ISBN 978-80-7502-298-1, str. 446

¹⁰⁸ WIPPLINGEROVÁ, M., ZAHRADNÍKOVÁ, R., SPURNÁ, K. *Zvláštní soudní řízení.* 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014, ISBN 978-80-7478-683-9, str. 148

¹⁰⁹ Viz. ust. . § 204 odst. 1 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

soudu. Dříve než tak učiní však musí vybrat soudní poplatek, pokud odvolání podal odpůrce. Pokud by odvolání podal sám navrhovatel, soudní poplatek se ho netýká, jelikož je od něj dle zákona o soudních poplatcích osvobozen. To samé pak platí pro státní zastupitelství, které je rovněž oprávněno odvolání podat. Po předložení věci soudem prvního stupně musí odvolací soud o odvolání rozhodnout do 7 dnů.¹¹⁰ Odvolací soud se následně zabývá zejména tím, zda byla dostatečně osvědčena existence domácího násilí v domácnosti. Svou pozornost následně zaměřuje také na to, jaké důkazy předložil navrhovatel a jaké si zajistil soud sám. Na tomto místě zejména zkoumá, zda soud prvního stupně ctil vyšetřovací zásadu,¹¹¹ jelikož v mnohých případech se tak neděje. Často dochází k tomu, že si soud prvního stupně například nevyžádá policejní spis i přesto, že je k dispozici.¹¹²

Dle ustanovení § 159 právní moci pak takové rozhodnutí nabývá, když bylo doručeno účastníkům a již není možné proti němu podat odvolání. Zde nejsou žádné odlišnosti od obecné úpravy v OSŘ.

5.1.5 Trvání předběžného opatření, jeho zánik a zrušení

Předběžné opatření trvá jeden měsíc od vykonatelnosti takového rozhodnutí. Může však také nastat situace, že před rozhodnutím o tomto návrhu bylo provedeno policejní vykazání dle § 44 a násl. zákona o Policii ČR. Pokud před nabytím vykonatelnosti předběžného opatření ještě neuběhla lhůta pro vykazání, doba trvání předběžného opatření se prodlužuje o dobu, která ještě neuplynula.¹¹³ Doba policejního vykazání stanovuje tento zákon ve druhém odstavci výše uvedeného paragrafu, a sice 10 dní.

Před uplynutím doby trvání předběžného opatření může navrhovatel podat návrh na prodloužení jeho trvání dle § 410 ZŘS. Již samotným podáním se trvání tohoto opatření prodlužuje, a to až do té doby, než o tomto návrhu soud rozhodne.¹¹⁴ Pro takové rozhodnutí soud obvykle nařídí jednání, kdy předvolání k němu musí být doručeno alespoň 3 dny předem, kdy je lhůta dle ZŘS zkrácena z 10 dnů, které nalezneme v § 115 odst. 2 OSŘ. Soud následně při rozhodování o tom, zda návrhu na prodloužení vyhoví či ne, bere v potaz zejména to, zda stále trvá ohrožení

---

¹¹⁰ ČUHELOVÁ, K. *Předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016, ISBN 978-80-7552-341-9, str. 76

¹¹¹ Tamtéž, str. 78

¹¹² Tamtéž, str. 58

¹¹³ WINTEROVÁ, A. et al. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, ISBN 978-80-7502-298-1, str. 447

¹¹⁴ ČUHELOVÁ, K. *Předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016, ISBN 978-80-7552-341-9, str. 80

domácím násilím navrhovatele. Přihlédne také k majetkovým či jiným poměrům účastníků a to, zda probíhá nějaké další řízení mezi účastníky.¹¹⁵ Pokud by však navrhovatel tento návrh podal až po uplynutí doby trvání předběžného opatření, soud ho musí zamítnout a navrhovatel může maximálně podat návrh zcela nový. Z povahy předběžných opatření nám vyplývá, že jsou pouze dočasným řešením a nelze jimi nahrazovat rozhodnutí ve věci samé. Z tohoto důvodu je prodloužení možné dle § 412 odst. 2 ZŘS pouze na dobu nezbytně nutnou. Rozhodnutí o předběžném opatření zaniká podle aktuální právní úpravy v občanském zákoníku nejpozději 6 měsíců od jeho vykonatelnosti. Oproti dřívější právní úpravě v OSŘ došlo ke zkrácení z jednoho roku.

Další změnou, kterou je zapotřebí zmínit je, že v ZŘS zákonodárce připouští možnost navrhopat prodloužení předběžného opatření i pokud navrhovatel nepodal žalobu ve věci samé. V předchozí právní úpravě tato podmínka byla stanovena. Žaloba ve věci samé měla být taková, která dále určitým způsobem řešila a upravovala poměry mezi navrhovatelem a odpůrcem. Poněkud nešťastná však byla formulace „ve věci samé“, neboť již konkrétně nespecifikovala, co je tím myšleno. Soudy pak v aplikační praxi docházely k nejednotným závěrům a jejich řešení se značně lišila. Výsledek byl mnohdy závislý na tom, jaký konkrétní soudce bude v dané věci rozhodovat. Z důvodu těchto těžkostí a problematičnosti zákonodárce v ZŘS od tohoto požadavku zcela upustil, přičemž všechny ostatní predispozice pro prodloužení předběžného opatření přebíral z předchozí úpravy.¹¹⁶

Rozhodnout o dalším trvání předběžného opatření musí soud do 2 měsíců od podání návrhu. Tato lhůta je stanovena zejména k ochraně práv odpůrce, jelikož právě on je tím, kdo si zpravidla musí obstarat jiné bydlení.¹¹⁷

Jak jsme již uvedli výše, předběžné opatření zaniká jeden měsíc od jeho vykonatelnosti, v případě jeho prodloužení pak nejpozději uplynutím doby 6 měsíců od jeho vykonatelnosti. Tato úprava v § 413 ZŘS je úpravou *lex specialis* k OSŘ, ve kterém je upravena obecně doba trvání předběžných opatření. Důvodem pro nutnost vzniku tohoto speciálního ustanovení byl jednoduše fakt, že OSŘ pod písmenem c) předpokládá zánik předběžného opatření od výsledku řízení ve věci

---

¹¹⁵ WINTEROVÁ, A. et al. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, ISBN 978-80-7502-298-1, str. 447

¹¹⁶ ČUHELOVÁ, K. *Předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016, ISBN 978-80-7552-341-9, str. 82-83

¹¹⁷ WIPPLINGEROVÁ, M., ZAHRADNÍKOVÁ, R., SPURNÁ, K. *Zvláštní soudní řízení*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014, ISBN 978-80-7478-683-9, str. 150

samé. Jelikož však ve věcech domácího násilí žádné řízení ve věci samé probíhat nemusí, bylo zapotřebí tuto odchylku vyrovnat.¹¹⁸

Dále je možno podat návrh na zrušení předběžného opatření. Aktivní legitimaci k jeho podání mají ti, kteří byli účastníky řízení o jeho vydání. Za použití analogie lze dovozovat, že návrh na zrušení může podávat i státní zastupitelství. Samotný návrh musí stejně jako ten na vydání předběžného opatření obsahovat obecné náležitosti dle OSŘ. Pokud budeme hovořit o zvláštních náležitostech, nejsou vymezeny příliš konkrétně. Dle zákonné dikce by to měly být *skutečnosti, které soud bere v úvahu při svém rozhodování*. Ten, kdo návrh činí, by měl vysvětlit, proč již ohrožení navrhovatele k nařízení předběžného opatření netrvá. Případně, že k jakémukoliv ohrožení nikdy nedocházelo a vysvětlit dynamiku společného soužití. Zmínit lze také majetkové či jiné poměry všech účastníků, pokud to bylo či může být pro rozhodnutí soudu relevantní.

Zajímavostí je, že mnohdy se pro odpůrce jeví jako výhodnější místo odvolání proti usnesení prvostupňového soudu o předběžném opatření podat právě návrh na jeho zrušení. Je tomu tak z toho důvodu, že koncentrační zásada způsobuje, že odvolací soud může přihlídnout pouze k tvrzením a důkazům, které byly uplatněny před soudem prvního stupně. Rozhodování o návrhu na zrušení předběžného opatření se však táto zásada nijak nedotýká a odpůrce tak může tvrdit nové skutečnosti.

Pro rozhodnutí o tomto návrhu soud stejně jako u prodloužení doby trvání předběžného opatření obvykle nařídí jednání. Stejně tak rozhodne do 2 měsíců. Svým rozhodnutím pak buď toto opatření může zrušit, pokud má za to, že důvody pro jeho další trvání již pominuly či dokonce že se líčená původně osvědčená skutečnost odehrála zcela jinak. V případě, že však soud takový návrh zamítne, navrhovatel ho znovu může podat až za další 3 měsíce. Tím by měla být chráněna osoba navrhovatele před šikanováním ze strany odpůrce, který by ji neustálým podáváním návrhů na zrušení přitěžoval.¹¹⁹

5.1.6 Výkon rozhodnutí o předběžném opatření

O nařízení či provedení výkonu rozhodnutí ve věcech ochrany proti domácímu násilí se nekoná žádné řízení. Zákonné ustanovení v § 492 ZŘS

---

¹¹⁸ ČUHELOVÁ, K. *Předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016, ISBN 978-80-7552-341-9, str. 97

¹¹⁹ ČUHELOVÁ, K. *Předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016, ISBN 978-80-7552-341-9, str. 98-100

předpokládá, že výkon tohoto předběžného opatření zajistí příslušný soud. Jak se bude dané předběžné opatření vykonávat se odvíjí především od toho, jaké povinnosti soud povinnému ukládá. Pokud je mu uloženo opuštění společného obydlí, soud tak učiní vykazáním, kdy soud vyzve povinného k jeho opuštění a odevzdání všech klíčů k němu. Další uložené povinnosti pak soud realizuje prostřednictvím příkazů a zákazů, kdy se povinný musí něčeho zdržet či něco naopak strpět. V případě, kdy nejsou tyto uložené povinnosti náležitě plněny, soud je vynucuje v součinnosti s příslušnými orgány veřejné moci a dále je vymáhá také prostřednictvím ukládání pokut.

Nutno podotknout, že soud musí povinnému během výkonu rozhodnutí umožnit vyzvednutí osobních cenností a dokumentů či věcí sloužících k osobní potřebě. Pokud po vykazání vyjde najevo, že povinný má ve společném obydlí například věci potřebné při svém podnikání či výkonu povolání, musí mu soud opět umožnit jejich vyzvednutí. Děje se tak za přítomnosti soudce či jiné soudní osoby, a to jen na dobu nezbytně nutnou.

Pokud povinný poruší po provedení výkonu předběžného opatření svou povinnost nevstupovat do společného obydlí a nezdržovat se v něm, oprávněný má možnost navrhnout opětovné vykazání. Soud má povinnost ho bezodkladně realizovat.¹²⁰

5.2 Řízení na ochranu osobnosti ve věcech domácího násilí

Z výše uvedeného vyplývá, že ZŘS poskytuje ochranu před domácím násilím v rámci procesního práva, přičemž základem pro tato procesní ustanovení jsou z hmotněprávního pohledu ustanovení § 751-753 OZ, která jsem detailněji rozvedla v jedné z předchozích kapitol. Ačkoliv se tato práce zabývá zejména postavením civilního procesu v této problematice, na tomto místě musíme reflektovat i hmotněprávní úpravu jako takovou. Domácím násilím totiž dochází k zásahu do nezadatelných přirozených práv lidské osobnosti. Ustanovení § 81 OZ ve svých dvou odstavcích uvádí, že: „*Chráněna je osobnost člověka včetně všech jeho přirozených práv. Každý je povinen ctít svobodné rozhodnutí člověka žít podle svého.*“ a „*Ochrany požívají zejména život a důstojnost člověka, jeho zdraví a právo žít v příznivém životním prostředí, jeho vážnost, čest, soukromí a jeho projevy*

---

¹²⁰ WIPPLINGEROVÁ, M., ZAHRADNÍKOVÁ, R., SPURNÁ, K. *Zvláštní soudní řízení*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014, ISBN 978-80-7478-683-9, str. 154-155

*osobní povahy.*¹²¹ Jedním z předmětů absolutních soukromých práv podle občanského zákoníku je právě osobnost člověka. Řadí se mezi vrozená práva osobnostní, která se odlišují od kategorie majetkových práv (tj. věcí, zvířat, ovladatelných přírodních sil atd.), jež jsou nabyvatelná.¹²² Domácím násilím jednoznačně dochází k zásahu do těchto práv a ohrožená osoba se tak může dle § 82 OZ domáhat ochrany, zejména pak toho, aby bylo od neoprávněného zásahu upuštěno nebo aby byl odstraněn jeho následek.

V případech porušení či ohrožení osobnosti stanovuje občanský zákoník zvláštní deliktní nároky, jež je možné uplatnit buď samostatně či společně vedle sebe (kumulativně). Jedná se o nárok zápůrčí a nárok odstraňovací. Zápůrčí neboli zdržovací nárok slouží k dosažení zákazu činností, které v daném čase ohrožují nebo porušují osobnost žalobce, tedy k dosažení nečinnosti neoprávněně jednající osoby (rušitele nebo ohrožitele osobnosti). Tento nárok může být aplikován jak na zásahy trvalého charakteru, tak na ochranu před jednorázovými zásahy. Nicméně obecně platí, že jak z povahy tohoto nároku vyplývá, nelze ho uplatnit v situaci, kdy škodlivý stav již neexistuje (například byl odstraněn). V takovém případě již nedochází k zásahu do absolutního práva. Pokud v průběhu řízení dojde k odstranění vadného stavu a není pravděpodobné, že by se opakoval, měla by žalobcem být žaloba vzata zpět dle § 96 odst. 2 OSŘ.

Účelem nároku odstraňovacího, též nazývaného restitučního, je pak v první řadě odstranění následků, které neoprávněný zásah do absolutního osobnostního práva způsobil. Za druhé jde pak o obnovení právního stavu, který existoval před tímto neoprávněným zásahem. Podmínkou pro uplatnění tohoto nároku je existence protiprávního stavu, i když samotné závadné jednání již mohlo pominout.¹²³

V této problematice NS judikoval, že: *„Pro případ, že v důsledku neoprávněného zásahu do osobnosti člověka došlo ke vzniku nemajetkové újmy, občanský zákoník stanoví, že fyzická osoba má právo se domáhat, aby bylo upuštěno od neoprávněných zásahů do práva na ochranu její osobnosti nebo aby byly odstraněny následky těchto zásahů (§ 82 odst. 1 o. z.), respektive aby jí bylo podle § 2951 odst. 2 o. z. poskytnuto přiměřené zadostiučinění, které náleží v penězích, nezajistí-li jeho jiný způsob skutečné a dostatečně účinné odčinění*

---

¹²¹ Viz ust. § 81 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

¹²² TŮMA, P., LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část* (§ 1–654). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, str. 290

¹²³ Tamtéž, str. 333

*způsobené újmy. Při určení výše náhrady nemajetkové újmy v penězích se obecně vychází z faktu, že částku náhrady lze stanovit značně obtížně. Vesměs se proto uplatní postup podle § 136 o. s. ř. a soud tuto výši určí podle své úvahy, avšak i ta podléhá hodnocení. Základem analýzy podle zmíněného ustanovení je proto zjištění takových skutečností, které soudu umožní založit úvahu na určitém kvantitativním posouzení základních souvislostí posuzovaného případu.*¹²⁴

V tomto rozsudku NS zdůrazňuje, že prostřednictvím hmotného práva se lze domáhat i určité satisfakce za zásah do osobnostních práv. To dává osobám ohroženým domácím násilím možnost, aby jim byly ze strany násilné osoby alespoň částečně odčiněny způsobené duševní útrapy jakožto nemajetková újma.

5.3 Mediace v případech domácího násilí

Mediace je alternativní formou řešení konfliktů za účasti třetí, nezaujaté osoby, tedy mediátora. Rozlišujeme zde mezi zapsanými a ostatními mediátory. Zapsaným mediátorem je kvalifikovaná osoba, která musí mít minimálně magisterské vysokoškolské vzdělání a dále musí složit státní zkoušku mediátora. K těmto zapsaným mediátorům pak soudy mohou posílat sporné strany na tzv. první setkání se zapsaným mediátorem. Tímto je účastníkům dána možnost se rozhodnout, zda chtějí pokračovat v řízení před soudem či zda se pokusí svůj konflikt vyřešit prostřednictvím mediačního jednání.¹²⁵ Tito mediátoři musí postupovat dle zákona o mediaci, platí pro ně povinnost mlčenlivosti a podléhají dohledu Ministerstva spravedlnosti. Nezapsaným mediátorem pak může být prakticky kdokoliv a jelikož nejsou vázány zákonem o mediaci a ani vůči nim stát neprovádí žádný dohled¹²⁶, nebudeme se jimi více zabývat.

Mediace tedy umožňuje zúčastněným osobám vyřešit jejich konflikty mimosoudní cestou. Do české právní praxe se tato metoda dostávala jen pozvolna. V civilních sporech byla první zákonná zmínka přijata až v roce 2008, kdy proběhla velká novela OSŘ. Jednalo se zde o možnost uložení povinnosti soudem účastnit se smířčího či mediačního jednání nebo rodinné terapie ve věcech péče o nezletilé děti. Později byl v roce 2012 po dlouhých odborných diskusích přijat samostatný zákon

---

¹²⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2020, sp. zn. 25 Cdo 27/2020-166

¹²⁵ LANGER PIKALOVÁ, I., VRÁBEL PORTEŠ, V. 7+ způsobů, jak se uplatnit jako mediátor. [online]. Právní prostor [cit. 2024-03-15]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo/7-zpusobu-jak-se-uplatnit-jako-mediator>

¹²⁶ Kdo je mediátor. [online]. Mediace – justice [cit. 2024-03-15]. Dostupné z: <https://mediace.justice.cz/kdo-je-mediator/>

o mediaci.¹²⁷ Tento zákon v ustanovení § 2 písmene a) říká, že: „*mediací se rozumí postup při řešení konfliktu za účasti jednoho nebo více mediátorů, kteří podporují komunikaci mezi osobami na konfliktu zúčastněnými (dále jen „strana konfliktu“)* tak, aby jim pomohli dosáhnout smírného řešení jejich konfliktu uzavřením mediační dohody.“¹²⁸

Důvodová zpráva k tomuto zákonu pak jako hlavní důvod pro přijetí uvádí „*snahu umožnit všem osobám alternativní řešení jejich konfliktů metodou rychlého a kultivovaného mimosoudního řešení. Mezi další důvody patří odbřemenění soudů, možnost vyhnout se soudním sporům a řešit konflikt bez dlouhých čekacích lhůt, bez zbytečných finančních nákladů a bez zdoluhavé psychické zátěže stran. V neposlední řadě má návrhovatel na zřeteli zájem dítěte, kdy v rodinných věcech je vždy významná schopnost komunikace rodičů, k jejímuž zlepšení může institut mediace výrazně přispět.*“¹²⁹

Pro úspěšnost mediace je zcela zásadní ochota obou stran spor řešit a vzájemně se mimosoudně dohodnout. Zde vyvstává otázka, zda je tedy vůbec možné ji využít ve věcech domácího násilí, jelikož v takových případech zúčastněné osoby nevystupují ve stejném postavení a pro ohroženou osobu může být prakticky neúnosné se s násilnou osobou vůbec setkávat, natož se s ní řešit tuto alternativu. Toto si blíže rozvedeme v následující podkapitole.

5.3.1 Rodinná mediace a její uplatnění ve věcech domácího násilí

Pojem rodinné mediace zákon o mediaci vymezuje jako „*mediací zaměřující se na řešení konfliktů, které vyplývají z rodinných vztahů.*“¹³⁰ Rodinná mediace je v mnohých ohledech velmi specifická, jelikož takovéto vztahy jsou obzvlášť důvěrné a soukromé. Navíc v případě rodiny je třeba se vypořádat jednak s generačními rozdíly jejích členů a také se silnými emocemi, které zde panují. Zásadní odlišností oproti běžné mediaci je zde čas, resp. časové období, po které je nutno mediační setkání konat.¹³¹

---

¹²⁷ HOLÁ, L., URBANOVÁ, M. a kol. *Právní a sociální aspekty mediace v České republice*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020, ISBN 978-80-7598-719-8, str. 3-4

¹²⁸ Viz ust. § 2 písm. a) zákona č. 202/2012 Sb., zákon o mediaci

¹²⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů. [online]. [cit. 2024-03-15]. Dostupné z: <https://www.forarb.com/wp-content/uploads/2012/12/zakon-o-mediaci-duvodova-zprava.pdf>

¹³⁰ Viz ust. § 2 písm. b) zákona č. 202/2012 Sb., zákon o mediaci

¹³¹ BRZOBOHATÝ, R., POLÁKOVÁ, L., HORÁČEK, T., VRÁBEL PORTEŠ, V., HANAJOVÁ, T. *Rukověť mediátora aneb co je dobré vědět nejen ke zkouškám mediátora*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022, ISBN 978-80-7676-037-0, str. 123-124

Pokud se již konkrétně zaměříme na možnosti využití mediace ve věcech domácího násilí, narážíme zde na mnohé překážky. Otázka, zda je v takových případech mediace vhodným nástrojem k řešení sporů je velmi diskutována. Zákonná úprava nařizuje dle § 99 odst. 1 OSŘ, aby předseda senátu účastníky na možnost využití mediace upozornil, je – li to v dané věci vhodné.¹³² V následujícím § 100 odst. 2 OSŘ je předsedovi senátu dána možnost účastníkům první setkání s mediátorem nařídít v rozsahu 3 hodin a přerušit tak řízení na dobu maximálně 3 měsíců.¹³³ Nutno zde však podotknout, že se jedná opravdu jen o první setkání. Mediace je čistě dobrovolnou záležitostí a pokud se účastník řízení rozhodne, že jejím prostřednictvím spor řešit nechce, nelze ho do ní nutit. Nařízení setkání však nelze uložit, pokud je nařízeno a stále trvá předběžné opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí.¹³⁴

V případě, že by mělo být k mediaci přistoupeno, je v první řadě třeba zvážit, zda osoba ohrožená a osoba násilná stále žijí ve společné domácnosti. Dále je nutno obě strany na mediaci důkladně připravit, vysvětlit jim, jaké jsou možnosti řešení a nechat je se rozhodnout, zda do ní vůbec chtějí vstupovat. Mediátor má také možnost i v průběhu mediace stranám navrhnout jiné možnosti řešení. Specifickou situací je pak ta, kdy mediátor v průběhu provádění mediace zjistí, že je páčáno domácí násilí na dítěti. V takový moment je prolomena jeho povinnost mlčenlivosti, a naopak je povinen o tomto informovat Policii ČR a také orgány OSPODu.¹³⁵

Na druhé straně pak stojí případy, kdy je dítě tzv. nepřímou obětí domácího násilí, tedy žije v rodině, kde k němu dochází. Důsledky jsou i v takových případech pro dítě značné. Takovéto jednání narušuje křehkou psychiku vyvíjejícího se dítěte a do budoucna na něj může mít silný dopad. V takových případech může být mediace vhodným nástrojem. Mediátor zde primárně neřeší konflikt mezi rodiči, nýbrž dopady na dítě. Bere zde obzvlášť ohled na nejlepší zájmy dítěte a snaží rodiče informovat, jakým způsobem mu mohou poskytnout potřebnou odbornou pomoc.¹³⁶

---

¹³² Viz ust. § 99 odst.1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

¹³³ Viz ust. § 100 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

¹³⁴ Tamtéž

¹³⁵ BRZOBOHATÝ, R., POLÁKOVÁ, L., HORÁČEK, T., VRÁBEL PORTEŠ, V., HANAJOVÁ, T. *Rukověť mediátora aneb co je dobré vědět nejen ke zkouškám mediátora*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022, ISBN 978-80-7676-037-0, str. 163 - 164

¹³⁶ Tamtéž, str. 164-165

5.4 Překážky osob ohrožených domácím násilím při uplatňování svých práv prostřednictvím civilního procesu a úvahy *de lege ferenda*

Po detailním zkoumání možností ochrany proti domácímu násilí prostřednictvím civilního procesu je zapotřebí abychom se zamysleli, s jakými překážkami se ohrožené osoby setkávají. Tato oblast práva se vyvíjí velmi dynamicky a obvykle správným směrem, avšak již při analyzování právní úpravy pro předchozí kapitoly jsme narazili na několik problematických míst v této oblasti. Níže se tedy budeme zabývat již konkrétními úvahami o tom, kde je stále prostor pro zlepšení.

5.4.1 Terminologie a jazykové nepřesnosti

Hned prvním problémem je již výše zmiňovaná absence zákonné definice domácího násilí. Stav, kdy tato definice v českém právním prostředí chybí, znesnadňuje osobám ohroženým domácím násilím uplatňovat svá práva. Soudy navíc při rozhodování o vydání předběžného opatření musí řešit, zda jsou kumulativně splněny všechny čtyři znaky pro to, aby se jednalo o domácí násilí. Z tohoto důvodu jsou pak na soudce kladeny poměrně vysoké nároky na znalost dané problematiky. Soudci však z logiky věci nejsou osoby, které by měly identifikovat, co je a co ještě není domácím násilím. Hlavním posláním soudců je především vhodně aplikovat právní normy pro daný případ. Bez legální definice domácího násilí je toto však velmi ztíženo, a i samotný návrh na vydání předběžného opatření podávaný osobou ohroženou musí splňovat zvláštní náležitosti. Soudci mají pak v tomto ohledu svázané ruce, pokud v návrhu nejsou dostatečně naplněny znaky domácího násilí, předběžné opatření nemůže být v této věci vydáno. Nutno však podotknout, že v této věci by snad již brzy mělo dojít ke změně a návrh zákona, kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím by měl být brzy schválen. Tento návrh „*si klade za cíl zlepšit stávající právní rámec pro řešení domácího násilí jakožto celospolečenského a patologického jevu. Primárně tak činí zakotvením právní definice domácího násilí v občanském zákoníku; tato definice bude nicméně sloužit jako definice nejen pro soukromoprávní část právního řádu, ale i pro jeho část veřejnoprávní. Výslovná a jednoznačná definice toho, co se chápe pod pojmem domácí násilí, je nutným předpokladem pro sjednocení přístupu relevantních aktérů účastných na pomoci obětem a potírání domácího násilí. Součástí předkládaného návrhu jsou pak další*

*návazné změny soukromoprávních, trestněprávních a správněprávních (na úseku přestupkového práva) norem dotýkajících se problematiky domácího násilí.*¹³⁷ Tímto by měla být vyřešena jedna ze zcela zásadních překážek pro efektivní řešení věci týkajících se domácího násilí.

Další problematickou nepřesností je bezesporu užití pojmu předběžné opatření. Z právní teorie vyplývá, že je to opatření soudu či správního orgánu, kterým jsou dočasně upraveny určité poměry, než je v dané věci vydáno meritorní rozhodnutí. OSŘ předpokládá užití předběžného opatření dle § 102, a to lze užít v souvislosti s kterýmkoliv řízením, dokonce i pouze s předpokládaným.¹³⁸ V tomto ohledu je užití tohoto termínu validní. Avšak pokud budeme hovořit o předběžných opatřeních ve věcech domácího násilí, nařizovaných dle ZŘS, narážíme na pojmovou nepřesnost. Oproti předchozí právní úpravě totiž již není osobě podávající návrh na vydání předběžného opatření dána povinnost zahájit řízení ve věci samé. Z tohoto lze usuzovat, že vydání takové předběžného opatření je rozhodnutím ve věci samé. Po něm již žádné další řízení probíhat nemusí a mnohdy ani nebude. Doba, po kterou je předběžné opatření uloženo je obvykle dostačující na to, aby ohrožená osoba svůj problém v klidu vyřešila. Zastávám názor, že zákonodárce měl v tomto případě zvolit jiné označení pro takové řízení. Ideálním by podle mého názoru bylo do názvu promítnout slovo „ochrana“, jelikož více reflektoval účel takového opatření.

5.4.2 Roztříštěnost právní úpravy

Domácí násilí je problémem, který se dotýká většiny právních odvětví. Určitá roztříštěnost úpravy je tak samozřejmá a nelze ji kritizovat. Pokud však odhlédneme od práva trestního, jakožto zástupce práva veřejného, nalezneme jistou nesystematičnost i v rámci soukromého práva jako takového. Zejména procesní předpisy by bezesporu měly být ucelené, a ne nikterak složité, jelikož jejich prostřednictvím se soudní ochrany může domáhat kdokoliv. A právě pro osoby bez právnického vzdělání, navíc mnohdy žijících s násilnou osobou, není současná úprava příliš přívětivá. Základem je samozřejmě OSŘ, avšak ve věcech domácího násilí zde pak ZŘS některá ustanovení OSŘ zcela vylučuje a jinde je naopak umožňuje. Někdy dokonce ani není zcela zřejmé, jaká ustanovení se užijí a jak se

---

¹³⁷ Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další zákony v souvislosti s potíráním domácího násilí. [online]. ODOK [cit. 2024-03-16] Dostupné z: <https://odok.cz/portal/veklep/material/ALBSCRYHKY8W/>

¹³⁸ WINTEROVÁ, A. et al. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, ISBN 978-80-7502-298-1, str. 322

mají vykládat, což vnáší řadu problémů do aplikační praxe. Úpravě v ZŘS však nelze upřít, že přinesla řadu pozitivních novinek, které jsem detailněji rozebírala výše, jako příklad lze uvést zavedení možnosti ochrany oběti domácího násilí i třetími osobami či zrušení povinnosti při podávání návrhu na předběžné opatření podávat návrh na meritorní rozhodnutí.

Jak vyřešit tyto nedostatky je zajímavá otázka k diskusi. Je třeba zohlednit, že ZŘS vznikal poměrně narychlo, jelikož bylo žádoucí, aby jeho účinnost nastala společně s účinností nového občanského zákoníku. Tím došlo právě k určitým nepřesnostem. Podle mého názoru ale hlavní problém netkví v samotném ZŘS. Domácí násilí je totiž velmi komplexním problémem a po mnoha letech popírání k němu společnost a tím pádem i soudy začaly přistupovat se větší vážností. Jedná se o velice častý jev, a proto by si, dle mého názoru, zasloužilo alespoň jednu celou vlastní kapitolu v jednom z právních předpisů. Tím by se tyto nedostatky vyřešily a osoby ohrožené domácím násilím by měly snadnější přístup k informacím o tom, jak se prostřednictvím civilního procesu mohou bránit násilné osobě. Při těchto úvahách vyvstává otázka, zda by vůbec nejvhodnější nebyla zcela nová právní úprava, která by zahrnuje normy procesního i hmotného práva ve věcech domácího násilí. Jelikož v současné době je stále nutno pro určité definice a vymezení nahlédnout do občanského zákoníku (např. co to je rodinná domácnost, obydlí apod.).

5.4.3 Problematika nedostatečného naplnění vyšetřovací zásady v aplikační praxi

Při podání návrhu na vydání předběžného opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí je zásadní rychlost vydání takového rozhodnutí. Soud zde nenařizuje jednání a rozhoduje na základě vyšetřovací zásady, tedy podkladem pro rozhodnutí není dokazování, ale předložená tvrzení navrhovatele a také důkazy, které si soud zajistí sám. A právě zde narážíme na problémy v aplikační praxi. Lhůta pro vydání rozhodnutí je stanovena na 48 hodin, což není mnoho. Přesto však existují důkazy, které lze v této lhůtě bez problému opatřit, avšak mnohdy se tak neděje. Jako příklad můžeme uvést policejní spisy. Soudy zkrátka v mnohých případech dostatečně neaplikují vyšetřovací zásadu a následně tak dochází k dalším průtahům v řízení. Typicky se jedná o případy, kdy soud takový návrh zamítne,

navrhovatel podá odvolání a až odvolací soud následně vyhledá další potřebné důkazy.¹³⁹

Tím se pak dostáváme k největšímu úskalí této problematiky. Střetávají se zde totiž dvě ustanovení, která si vzájemně odporují. Úprava v OSŘ ve svém § 75c odst. 4 hovoří o tom, že „*pro předběžné opatření je rozhodující stav v době vyhlášení (vydání) usnesení soudu prvního stupně.*“¹⁴⁰ Naopak úprava v ZŘS pak v § 28 odst. 1 stanoví, že „*v odvolacím řízení mohou být uváděny nové skutečnosti a důkazy, které nebyly uplatněny před soudem prvního stupně. K novým skutečnostem nebo důkazům odvolací soud přihlédne, i když nebyly uplatněny.*“¹⁴¹ Na tomto místě není zcela jasné, v jakém postavení vůči sobě OSŘ a ZŘS vystupují. Narážíme zde na výše zmíněný problém, kdy zákon výslovně nestanovuje, jak tuto kolizi řešit a které ustanovení se užije. Postupem času se utvořily dva odlišné názory, jak tento střet vnímat. Prvním názorem je, že § 28 odst. 1 ZŘS není speciální vůči § 75c odst. 4 OSŘ. Podle něj je s ohledem na to, jakou povahu mají předběžná opatření a také kvůli dodržení lhůt pro vydání rozhodnutí rozhodným okamžikem vydání usnesení soudu prvního stupně. Odvolací soud by podle tohoto názoru pak v podstatě zastával roli soudu prvního stupně. Druhý názor je pak zcela opačný. Ten velmi významně zdůrazňuje výše zmíněný fakt, že předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí nemají typickou povahu předběžných opatření a spíše vykazují znaky meritorního rozhodnutí. Z tohoto důvodu v odvolacím řízení mohou být uplatňovány nové skutečnosti a důkazy, které před soudem prvního stupně uplatněny nebyly.¹⁴² Svoboda říká, že „*obecný režim jakéhokoliv řízení, které se koná v režimu zákona o zvláštních řízeních soudních, se prvotně řídí obecnými ustanoveními zákona o zvláštních řízeních soudních, včetně souvisejícího řízení o předběžném opatření.*“¹⁴³ Navíc podle tohoto názoru by dokonce aplikací ustanovení § 75c odst. 4 OSŘ porušila právo odpůrce na spravedlivý proces. To má do určité míry logiku, jelikož o daném návrhu soud rozhoduje bez jednání a první možnost pro vyjádření tak má odpůrce až v rámci odvolacího řízení. Pokud by však

---

¹³⁹ ČUHELOVÁ, K. *Předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016, ISBN 978-80-7552-341-9, str. 58

¹⁴⁰ Viz ust. § 75c odst.4 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

¹⁴¹ Viz ust. § 28 odst. 1 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

¹⁴² ČUHELOVÁ, K. *Předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016, ISBN 978-80-7552-341-9, str. 56-57

¹⁴³ SVOBODA, K. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2015, str. 67

bylo aplikováno příslušné ustanovení podle OSŘ, tato možnost by mu byla zcela odepřena a maximálně by mohl podat návrh na zrušení předběžného opatření.¹⁴⁴

Při zkoumání této problematiky jsem se sama dostala na pomezí těchto dvou názorů. Více se však přikláním k názoru, že ustanovení OSŘ by zde být aplikováno nemělo. Domnívám se, že by tím skutečně docházelo k narušení práva odpůrce na spravedlivý proces, protože předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí jsou opravdu velmi specifickou kategorií předběžných opatření. Jejich podobnost s meritorním řízením jim nelze upřít a z tohoto důvodu by se nemělo jednat o jednostranný proces, kdy se odpůrce nemůže k dané věci ani vyjádřit. Je však třeba vzít na vědomí fakt, že soudy prvního stupně pak mohou svou vyšetřovací povinnost přehazovat na odvolací soud. V tomto ohledu je jediným řešením důrazně apelovat na soudce a připomínat jim nutnost dostatečného naplnění vyšetřovací zásady.

5.4.4 Vztah k případnému meritornímu řízení

Na úvod do této problematiky je zapotřebí podotknout, že i zde je hlavním původcem problémů fakt, že předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí svou povahou zcela vybočují proti běžným předběžným opatřením. Jeho nařízení i při provedení jazykového výkladu zkrátka není předběžné k meritornímu řízení, jelikož zde žádné není. V předchozí právní úpravě byla navrhovateli dána povinnost zahájit řízení ve věci samé, jinak řízení o návrhu na nařízení předběžného opatření nemohlo vůbec proběhnout. Tehdejší úprava však blíže nespécifikovala, co je meritorním řízením ve věci samé. Je bezesporu velkým pozitivem, že navrhovatel již tuto povinnost nemá, ale stále je třeba myslet na to, že takovou možnost má. A to bohužel současná právní úprava příliš nereflektuje. Pokud navrhovatel současně zahájí i řízení ve věci samé, např. řízení o rozvod manželství, předběžné opatření dle ZŘS je v podstatě úplně mimo. Není žádným způsobem vázáno k meritornímu řízení, a to je velmi problematické. Toto opatření může i při prodlužování trvat maximálně 6 měsíců a za tak krátkou dobu nebývá již rozhodnuto v řízení ve věci samé. Navrhovatel má tak pouze možnost podat návrh znovu či může požádat o nařízení klasického předběžného opatření dle OSŘ, které se však ve věcech ochrany proti domácímu násilí jeví jako ne tolik vhodné.

---

¹⁴⁴ ČUHELOVÁ, K. *Předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016, ISBN 978-80-7552-341-9, str. 57

Řešením by pak podle mého názoru bylo upravit zákon tak, aby se předběžné opatření dle ZŘS mohlo spojit s řízením ve věci samé, pokud je zahájeno, a mohlo tak trvat po celou jeho dobu. V případech, kdy meritorní řízení zahájeno není by i nadále platila maximální možná doba trvání 6 měsíců. Tato možnost by přinesla úlevu jak soudům, tak i samotným účastníkům řízení.

6 Mezinárodní ochrana před domácím násilím

Po detailním analyzování možností ochrany před domácím násilím prostřednictvím práva v České republice je nezbytné, abychom se zaměřili na to, jak se k této rozsáhlé problematice staví mezinárodní organizace. Domácí násilí je totiž fenoménem celosvětovým, avšak každá jednotlivá země se k řešení staví zcela odlišně. A právě tyto odlišnosti se alespoň částečně pokouší eliminovat mezinárodní organizace, které dávají státům určité základy toho, jak by měla ochrana před ním vypadat.

Českou republiku v tomto směru můžeme řadit ke státům, kde je domácí násilí již běžně diskutovaným tématem a díky mnoha organizacím se dostává do popředí, a i český právní systém se snaží na tyto tendence reagovat. Nyní se ale pojďme blíže podívat na jednotlivé mezinárodní organizace a na jejich postoj k domácímu násilí.

6.1 Organizace spojených národů

Organizace spojených národů, tedy OSN se zasloužila o mnoho významných počínů v boji proti domácímu násilí. Velmi významně ovlivnila právní úpravy nejen u nás, ale po celém světě, a také dokázala pozitivně ovlivnit změnu postojů k domácímu násilí ve společnosti jako takové, a především i v rozhodovací praxi soudů.¹⁴⁵

Prvním velmi významným dokumentem, který nelze nezmínit je Všeobecná deklarace lidských práv, která byla přijata již v roce 1948. Ačkoliv není právně závazná, stala se klíčovým dokumentem pro mnoho dalších mezinárodních úmluv a dohod. Pokud se budeme bavit o jejím významu pro vývoj problematiky domácího násilí, za zmínku určitě stojí článek 16, který uvádí, že „rodina je přirozenou a základní jednotkou společnosti a má nárok na ochranu ze strany společnosti a státu.“¹⁴⁶ Už tehdy bylo tímto článkem poukázáno na fakt, že rodina musí být pod státní ochranou.

Z dalších úmluv, které zaručují ochranu před domácím násilím prostřednictvím garance základních lidských práv ještě zmíním Mezinárodní pakt

---

¹⁴⁵ KRÁLÍČKOVÁ, Z., ŽATECKÁ, E., DÁVID, R., KORNEJ, M. *Právo proti domácímu násilí*. Skripta. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-381-3, str. 26

¹⁴⁶ Všeobecná deklarace lidských práv ze dne 10. 12. 1948 [online]. Organizace spojených národů, 1948 [cit. 2024-03-16]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/vseobecna-deklarace-lidskych-prav.pdf>

o občanských a politických právech, dále také Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech a v neposlední řadě také Úmluvu proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu způsobu zacházení nebo trestání.

Stěžejním se pak stal dokument bojující především proti domácímu násilí páchaném na ženách, a sice Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen. Česká republika je touto úmluvou vázána a každé čtyři roky musí podávat výboru OSN zprávu o legislativních, administrativních, soudních či jiných opatřeních, která byla v tomto směru přijata.¹⁴⁷

Poslední periodickou zprávu, kterou Česká republika podávala je Sedmá periodická zpráva o plnění Úmluvy OSN o odstranění všech forem diskriminace žen přijata dne 26. července 2023. Vláda ČR ve zprávě „*informuje o přijatých legislativních a nelegislativních opatřeních, která přispěla k odstranění diskriminace žen a podpoře jejich rovných práv v politickém, společenském, hospodářském a kulturním životě. Zpráva také reaguje na Závěrečná doporučení Výboru, která byla předložena po slyšení delegace České republiky dne 7. března 2016.*“¹⁴⁸ V této zprávě se mimo jiné věnuje i problematice domácího násilí v ČR, za zmínku stojí například odstavec 76, ve kterém je uvedeno, že „*ČR se stále potýká s nedostatkem specializovaných služeb pro oběti domácího a genderově podmíněného násilí a jejich děti. Důležitou změnu v tomto ohledu má za cíl přinést novela zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, která by měla podpořit specializaci a dostupnost sociálních služeb pro oběti domácího a genderově podmíněného násilí. V předchozím funkčním období se vládě ČR nepodařilo návrh novely projednat. S jejím opětovným předložením se počítá v roce 2023.*“ Dále zpráva zmiňuje také například jak probíhá vzdělání soudců a soudkyň a státních zástupců a zástupkyň v oblasti domácího násilí, které zajišťuje Justiční akademie.¹⁴⁹

---

¹⁴⁷ KRÁLIČKOVÁ, Z., ŽATECKÁ, E., DÁVID, R., KORNEJ, M. *Právo proti domácímu násilí*. Skripta. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-381-3, str. 26

¹⁴⁸ Tisková zpráva: Vláda schválila sedmou periodickou zprávu o plnění Úmluvy OSN o odstranění všech forem diskriminace žen. [online]. Vláda ČR [cit. 2024-03-16]. Dostupné z <https://vlada.gov.cz/cz/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/dokumenty/vlada-schvalila-sedmou-periodickou-zpravu-o-plneni-umluvy-osn-o-odstraneni-vsech-forem-diskriminace-zen-207379/>

¹⁴⁹ Sedmá periodická zpráva o plnění Úmluvy OSN o odstranění všech forem diskriminace žen. [online]. Vláda ČR [cit. 2024-03-16]. Dostupné z: <https://vlada.gov.cz/cz/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/dokumenty/vlada-schvalila-sedmou-periodickou-zpravu-o-plneni-umluvy-osn-o-odstraneni-vsech-forem-diskriminace-zen-207379/>

Ve výčtu významných dokumentů nemůžeme opomenout Úmluvu o právech dítěte. Ta zakotvuje zájem dítěte jako hledisko, které by vždy mělo stát na vrcholu. K domácímu násilí se váže čl. 19, který stanoví, že „*státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, činí všechna potřebná zákonodárná, správní, sociální a výchovná opatření k ochraně dětí před jakýmkoli tělesným či duševním násilím, urážením nebo zneužíváním, včetně sexuálního zneužívání, zanedbáváním nebo nedbalým zacházením, trýzněním nebo vykořisťováním během doby, kdy jsou v péči jednoho nebo obou rodičů, zákonných zástupců nebo jakýchkoli jiných osob starajících se o dítě.*“¹⁵⁰

Na závěr na tomto místě ještě musíme zmínit aktivitu OSN nazvanou Orange The World, které se již pravidelně účastní i ČR. Jedná se o kampaň trvající 16 dní, vždy od 25. listopadu (Mezinárodní den za odstranění násilí na ženách) až do 10. prosince (Den lidských práv). V těchto dnech jsou budovy významných institucí napříč celým světem nasvíceny oranžově. V ČR takto bývají nasvíceny například Petřínská rozhledna v Praze, budova radnice v Liberci či rektorát univerzity Karlovy. Hlavním cílem tohoto projektu je upozornit na to, že každá třetí žena na světě zažije alespoň jednou v životě fyzické nebo sexuální násilí. Dále pak zdůrazňuje, že násilí na ženách a dívkách patří k jednomu z nejvíce rozšířených porušování lidských práv.¹⁵¹

6.2 Rada Evropy

Další organizací, která se významně podílela a stále podílí na boji proti domácímu násilí je Rada Evropy. Stěžejním dokumentem je zde Úmluva o ochraně lidských práv a svobod, u které zmiňme zejména článek 8, který garantuje právo na respektování soukromého a rodinného života či článek 14 zakazující diskriminaci. Díky této úmluvě je možné podávat individuální stížnosti pro její porušení k Evropskému soudu pro lidská práva.¹⁵²

Každá fyzická osoba, nevládní organizace nebo skupiny osob, které se považují za poškozené v důsledku porušení práv přiznaných Úmluvou a jejími

---

¹⁵⁰ Úmluva o právech dítěte. [online]. Vláda ČR [cit. 2024-03-16]. Dostupné z:

<https://vlada.gov.cz/assets/ppov/rlp/vybory/pro-prava-ditete/Preklady-dokumentu-OSN.pdf>

¹⁵¹ Oranžově nasvícené budovy v Česku podpoří celosvětovou kampaň OSN proti násilí na ženách a dívkách. [online]. Organizace spojených národů, 2023 [cit. 2024-03-16]. Dostupné z:

<https://osn.cz/oranzove-nasvicene-budovy-v-cesku-podpori-celosvetovou-kampan-osn-proti-nasili-na-zenach-a-divkach/>

¹⁵² KRÁLIČKOVÁ, Z., ŽATECKÁ, E., DÁVID, R., KORNEL, M. *Právo proti domácímu násilí*. Skripta. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-381-3, str. 27

protokoly jedním ze smluvních států, se na ESLP může obrátit. Aby mohla být stížnost posouzena, je zapotřebí vyčerpat všechny vnitrostátní opravné prostředky a dále ji podat do šesti měsíců ode dne, kdy bylo přijato konečné vnitrostátní rozhodnutí, tj. nabytím právní moci. V ČR tedy platí, že na ESLP se lze obrátit až po vydání rozhodnutí Ústavním soudem.¹⁵³

Problematiku domácího násilí pak již konkrétně Rada Evropy řeší v několika doporučeních. Tato doporučení narozdíl od úmluv nejsou přímo aplikovatelné a právně závazné, jedná se jen o jakýsi návod, jak by státy měly k dané problematice přistupovat. Jmenovitě za zmínku stojí Doporučení Rady Evropy o násilí v rodině, Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy Rec 5 o ochraně žen před domácím násilím či Doporučení Rady Evropy 1905 týkající se dětí jako svědků domácího násilí.¹⁵⁴

Velice aktuálním tématem je V České republice Istanbulská úmluva. Ta byla sjednána již v roce 2011 v Istanbulu a v platnost vstoupila 1. srpna 2014, a to poté, co ji ratifikovalo 10 států. Hlavním cílem této úmluvy je „*chránit ženy před veškerými formami násilí a dosáhnout prevence, stíhání a potlačení násilí vůči ženám a domácího násilí a přispět k eliminaci veškerých forem diskriminace žen a podpořit skutečné zrovnoprávnění žen s muži také posílením pravomocí žen.*“ Mimo to se však taky tato úmluva například snaží domácí násilí definovat.¹⁵⁵ Česká republika ji sice podepsala již v roce 2016, avšak doposud ji neratifikovala, přičemž poslední snahy o ratifikaci proběhly v lednu 2024, ale Senát ji těsnou většinou neschválil. ČR patří spolu se Slovenskem, Maďarskem, Litvou a Bulharskem k posledním státům, které ji sice podepsaly, ale neratifikovaly.

Automaticky pak vyvstává otázka, proč tomu tak je. Ze slov odpůrců zní zejména slova o tom, že slovo pohlaví v Istanbulské úmluvě nahrazuje gender, který není biologicky dán, ale každý si ho volí sám. To však tak úplně není pravda, jelikož tato úmluva sice pracuje s pojmem genderu místo pohlaví, avšak jako jeho definici pro její účely uvádí že „*pod pojmem "gender" se rozumí společensky ustavená role, chování, aktivity a atributy, jež daná společnost považuje za náležité pro ženy a muže.*“ Úmluva nepropaguje genderovou ideologii; slovo "gender" se

---

¹⁵³ Evropská úmluva o ochraně lidských práv ze dne 4. 11. 1950 [online]. Rada Evropy, 1950 [cit. 2024-03-16] Dostupné z: http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_CES.pdf

¹⁵⁴ KRÁLÍČKOVÁ, Z., ŽATECKÁ, E., DÁVID, R., KORNEL, M. *Právo proti domácímu násilí*. Skripta. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-381-3, str. 27

¹⁵⁵ Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí ze dne 11. 5. 2011 [online]. Rada Evropy, 2011 [cit. 2024-03-16]. Dostupné z: <https://rm.coe.int/1680462471>

používá k tomu, aby bylo zdůrazněno, že ženy jsou častěji vystaveny násilí právě proto, že jsou ženy.¹⁵⁶

Je nutné abychom si uvědomili, že hlavním cílem Istanbulské úmluvy je řešit násilí na ženách. Její ratifikací by rozhodně nedošlo k žádným rozsáhlým společenským či legislativním změnám v negativním smyslu. Naopak, pro společnost by se jednalo o vyslání signálu, že stát má zájem řešit problémy obětí jakéhokoliv druhu násilí a že směřuje správným směrem. Legislativu by pak přijetí mohlo pouze vhodně doplnit, ne však radikálně měnit.

6.3 Evropská unie

Posledním významným společenstvím, které se aktivně zasazuje o zdokonalení ochrany před domácím násilím je bezesporu Evropská unie. Základním pramenem je v rámci práva EU Listina základních práv EU. Tvoří základ i pro záležitosti týkající se domácího násilí, jako příklad můžeme uvést článek 23, který zdůrazňuje rovnost mezi muži a ženami či článek 24 týkající se práva dětí na ochranu a péči nezbytnou pro jejich zdravý vývoj.¹⁵⁷

Důležitým počinem pro boj proti domácímu násilí jsou závěry přijaté Radou EU v roce 2012, souhrnně nesoucí název Boj proti násilí páchanému na ženách a poskytování služeb podpory obětem domácího násilí. V těchto závěrech bylo násilí na ženách zcela jednoznačně odsouzeno a bylo vyřčeno, že ho nelze akceptovat či dokonce omlouvat ani kulturními zvyky, náboženstvím ani soukromým. Členské státy byly vyzvány k vytvoření či zlepšení již existujících plánů a strategií pro boj s domácím násilím.¹⁵⁸

Jelikož Evropská unie se velmi dynamicky vyvíjí, zaměříme se nyní zejména na aktuální otázky, které momentálně v souvislosti s domácím násilím vystupují v popředí. I Evropská unie, stejně jako Rada EU, řeší, že násilí je obvykle podmíněno genderově. Ačkoliv většina zemí EU má ve svém právním systému zákony, které se pokouší eliminovat násilí kvůli genderu, stále zde chybí společná

---

¹⁵⁶ ISTANBULSKÁ ÚMLUVA: NEJVĚTŠÍ MÝTY A PROČ JI ČESKO JEŠTĚ NERATIFIKOVALO? [online]. Společenská odpovědnost [cit. 2024-03-16]. Dostupné z: <https://www.spolecenskaodpovednost.cz/istanbulska-umluva-nejvetsi-myty-a-proc-ji-cesko-jeste-neratifikovalo/>

¹⁵⁷ Listina základních práv EU [online]. EUR-LEX Přístup k právu Evropské unie [cit. 2024-03-16]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/CS/legal-content/summary/charter-of-fundamental-rights-of-the-european-union.html>

¹⁵⁸ Boj proti násilí páchanému na ženách a poskytování služeb podpory obětem domácího násilí [online]. Rada Evropské unie, 2012 [cit. 2024-03-16]. Dostupné z: <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=CS&f=ST%2017444%202012%20INIT>

pravidla pro řešení tohoto problému. Z tohoto důvodu byla schválena nová směrnice, která cílí na násilí páchaném na ženách a také v online prostoru. Částečně by také měla zastoupit výše zmíněnou neratifikovanou Istanbulskou úmluvu. Spoluzakladatelka iniciativy Pod svícnem a zároveň poslankyně Barbora Urbanová říká, že „*Evropské společenství chce sjednotit systém, chce ukázat, že i to, když je někdo obětí domácího násilí, je porušování jeho lidského práva na svobodné žití a že bychom takové lidi měli chránit.*“¹⁵⁹ Nově zaváděná pravidla by měla kriminalizovat činy, které jsou v některých státech stále legální. Jde například o mrzačení ženských pohlavních orgánů. Dále se směrnice zaměřuje na kybernetické násilí. Tím je například nesouhlasné sdílení intimních fotografií, kybernetické pronásledování, kybernetické obtěžování i podněcování k násilí nebo nenávisti. Směrnice by navíc měla též zajistit, aby oběti měly přístup ke spravedlnosti, právo požadovat náhradu a rovněž přístup k bezplatné lince pomoci a do krizových center.¹⁶⁰

---

¹⁵⁹ URBANOVÁ, A. Debatu o Istanbulské úmluvě ovlivnilo ‚posttotalitní myšlení‘, myslí si poslankyně. EU chystá náhradu [online]. Český rozhlas [cit. 2024-03-16]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/istanbulska-umluva-bruselske-chlebicky_2403040824_edr

¹⁵⁹ Unijní směrnice cílí na potírání násilí vůči ženám i v online prostoru. ‚Supluje‘ Istanbulskou úmluvu Online. 7. 2. 2024. ČTK. In: irozhlas.cz[online]. [cit. 2024-03-16]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/unijni-smernice-cili-na-potirani-nasili-vuci-zenam-i-v-online-prostoru-supluje_2402071211_a
ur

7 Závěr

Cílem této diplomové práce bylo poskytnutí komplexního pohledu na problematiku domácího násilí v České republice, především pak z pohledu civilního procesu. Zabývali jsme se zejména tím, jaké možnosti ochrany před tímto jevem poskytují procesní předpisy ohroženým osobám. Stěžejním právním předpisem pro toto zkoumání byl zejména zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních doplněný zákonem č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád. Tyto dva zákony mezi sebou vystupují tzv. ve vztahu dvojí subsidiarity. V první řadě se jedná o tzv. obecnou subsidiaritu, kde občanský soudní řád vystupuje jako *lex generalis* a zákon o zvláštních řízeních soudních je zde *lex specialis* vůči němu. To znamená, že pokud speciální zákon nestanoví něco jiného, použije se zákon obecný. Vedle obecné subsidiarity zde však ještě vystupuje tzv. zbytková subsidiarita. Jedná se o jakési rozšíření, tedy použije se v případech, kdy OSŘ má pro určitý institut ucelenou úpravu, ale ZŘS ji ještě dále rozšiřuje. Z tohoto důvodu tato práce zkoumá i to, k jakým komplikacím dochází v případě, kdy tyto dva právní předpisy jsou v rozporu a kdy není zcela jasné, jaká ustanovení se užití. Část této práce se také věnovala vztahu procesních předpisů vůči hmotněprávním normám, které upravuje zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Největší pozornost jsme zprvu věnovali domácímu násilí jako takovému, a to z důvodu, abychom tuto problematiku dostatečně pochopili a mohli ji následně analyzovat z pohledu práva. Následně jsme se v práci nejvíce zaměřili na předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí. Je tomu tak z důvodu, že se dle mého názoru jedná o nejefektivnější možnost okamžité ochrany, kterou ohrožená osoba může využít v rámci civilního řízení. Protože právě fakt, že se jedná o pomoc okamžitou, umožňuje oběti domácího násilí vyřešit svou situaci.

Poněkud kriticky se však stavím k roztržitosti právní úpravy. Při detailním zkoumání jsem došla k závěru, že pro osobu, která je v těžké životní situaci a nemůže si mnohdy dovolit mít právního zástupce, může být velmi obtížné se v ní vyznat. Nacházíme zde však více dílčích problémů, jako je například stálá absence přesné definice domácího násilí či neexistující vztah předběžných opatření ve věcech proti domácímu násilí dle ZŘS k případnému meritornímu řízení. Ze zkoumání právní úpravy týkající se domácího násilí a ochrany před ním prostřednictvím civilního procesu mám tak smíšené pocity. Instituty jako takové jsou podle mého názoru na vysoké úrovni ochrany a nelze proti nim cokoliv

namítat. Problematická je však dle mého názoru možnost jejich využití, která souvisí právě s neexistencí definice domácího násilí, kdy soudy při posuzování návrhu na vydání předběžného opatření musí vycházet z naplnění identifikačních znaků domácího násilí, což klade vysoké nároky na kvalitu podání a také na samotné soudce. Ještě více potíží pak dozajista způsobuje výše zmíněná neucelenost právní úpravy. Osobně ji shledávám jako velmi nepřehlednou a zbytečně komplikovanou.

Zajímavým tématem k diskusi je pak možnost využití mediace. Ta je dle mého názoru v určitých civilních sporech velmi užitečným nástrojem, jelikož v mnohých případech se strany mezi sebou za pomoci mediátora nakonec dokážou domluvit a nalézt společný kompromis. Ve věcech domácího násilí však zastávám názor, že je možnost jejího využití velmi omezená. Už samotný zákon vylučuje možnost soudce nařídít první setkání s mediátorem v případech, kdy bylo nařízeno předběžného opatření a stále trvá. V opačném případě sice zákon toto umožňuje, pokud se to jeví jako vhodné, avšak neumím si příliš představit situaci, kdy by tomu tak bylo. Domácí násilí je pro osobu ohroženou samo o sobě velmi traumatizující a nenacházím žádný argument pro to, proč by se oběť takového násilného chování měla chtít s osobou agresora jakkoliv domlouvat. Takové osoby si přejí zejména vědět, že už jim žádné nebezpečí nehrozí a také spravedlivě mohou požadovat přiměřené zadostiučinění. Samozřejmě, velmi záleží na okolnostech konkrétního případu, najdou se zde i osoby, které se rády vyhnou mnohdy dlouhotrvajícímu soudnímu procesu či nechtějí, aby o jejich prožitém traumatu věděla veřejnost. Obecně vzato však mediaci v těchto případech shledávám jako užitečnou jediné v případech, kdy je svědkem domácího násilí nezletilé dítě a mediátor se nezaměřuje na vyřešení konfliktu mezi rodiči, ale pokouší se rodičům vysvětlit, jaké dopady může jejich chování mít na dítě a nabízí jim možnosti pomoci pro takové dítě.

Domácí násilí je velmi častý jev, který se dotýká celé společnosti. A ačkoliv cesty k jeho řešení nejsou vždy zcela přímé, Česká republika se snaží směřovat správným směrem. Za poslední roky vzniklo velké množství organizací, které obětem domácího násilí pomáhají se prvé řadě zvládnout odpoutat od agresora a následně také jejich případy řešit prostřednictvím práva. K největšímu vývoji proti násilí jako takovému došlo zejména v právu trestním, kdy byla schválena novela zákona, která přináší novou definici znásilnění. To se samozřejmě dotýká i

domácího násilí, jelikož do něj spadá i násilí sexuální. Na druhé straně mince pak stojí aplikační praxe, kdy stále dochází k tomu, že za společensky nepřijatelné činy soudy ukládají nepřiměřeně nízké tresty. Trestní právo však není předmětem této práce a civilní řízení v tomto směru shledávám pozitivněji. I přes některé výše uvedené nedostatky poskytuje ohroženým osobám dostatečnou ochranu, mnohdy právě před tím či v průběhu toho, kdy je proti osobě agresora v dané věci vedeno trestní řízení.

Cíl této diplomové práce shledávám za naplněný. Práce v první části poskytla komplexní pohled na problematiku domácích násilí jako takového, následně tento jev zasadila do historického kontextu právního vývoje. Poté se již zaměřila na roli civilního procesu v této problematice a konkrétní možnosti ochrany jím poskytované. Zmíněna byla i hmotněprávní úprava, opomenuto nebylo ani alternativní řešení sporu a v poslední části byl představen postoj mezinárodních organizací k domácímu násilí a jejich vliv na vnitrostátní právní úpravu.

Resumé

Tato diplomová práce pojednává o tématu domácího násilí a možnostech ochrany před ním v rámci civilního řízení. Práce je strukturována do několika hlavních kapitol, které postupně prozkoumávají různé aspekty tohoto problému. Jejím hlavním cílem je představit čtenářům tento nežádoucí jev z pohledu práva, především pak instituty civilního procesu poskytující ohroženým osobám ochranu.

V úvodu je nastíněn výzkumný záměr a metody, které budou využity pro napsání této práce. Následně je definován pojem domácího násilí jako takového a jsou rozebrány jeho základní znaky a typologie. Důraz je kladen i na oběti domácího násilí, které jsou zde rozděleny do čtyř hlavních skupin.

V další kapitole je uveden historický vývoj ochrany obětí domácího násilí v České republice. Je zde představen zejména postoj laické i odborné veřejnosti a postupný vývoj legislativy v této oblasti. Další část práce se poté zaměřuje na civilní proces jako takový a jeho roli v ochraně obětí domácího násilí. Je zde představeno právo na soudní ochranu, hmotněprávní úprava ve věcech domácího násilí a role civilního procesu jako nástroje ochrany.

Specifické právní instituty v rámci ochrany před domácím násilím jsou podrobně rozebrány v kapitole týkající se řízení na ochranu před domácím násilím. Jedná se především o předběžné řízení dle ZŘS. Dále je však také zmíněno řízení na ochranu osobnosti, a také možnosti mediace v případech domácího násilí.

Poslední část práce se věnuje mezinárodní ochraně před domácím násilím a rolí mezinárodních organizací jako jsou Organizace spojených národů, Rada Evropy a Evropská unie v této problematice. Je zde zkoumán jejich postoj k této problematice, závěry o genderové podmíněnosti domácího násilí a také vliv na vnitrostátní právní úpravu. V samotném závěru práce shrnujeme, zda byl naplněn cíl této práce, rekapitulujeme si všechny předchozí poznatky a jsou zde také naznačeny možnosti budoucího vývoje v této oblasti.

Summary

This thesis deals with the issue of domestic violence and the possibilities of protection against it in civil proceedings. The thesis is divided into several main chapters that progressively examine different aspects of the problem. Its main objective is to introduce the reader to this undesirable phenomenon from the point of view of the law and, in particular, of the institutions of civil procedure that offer protection to those threatened.

The introduction outlines the research objective and the methods that will be used to write this thesis. Subsequently, the concept of domestic violence as such is defined and its basic characteristics and typology are discussed. Emphasis is also placed on the victims of domestic violence, who are divided into four main groups.

The next chapter presents the historical development of the protection of victims of domestic violence in the Czech Republic. In particular, the attitudes of the lay and professional public and the gradual development of legislation in this area are presented. The next part of the thesis focuses on the civil procedure as such and its role in the protection of victims of domestic violence. It presents the right to judicial protection, the substantive legislation in cases of domestic violence and the role of the civil process as an instrument of protection.

The specific legal institutions within the framework of protection against domestic violence are discussed in detail in the chapter on domestic violence protection proceedings. These are mainly preliminary proceedings under the CPA. However, the personal protection procedure is also mentioned, as are the possibilities of mediation in cases of domestic violence.

The final part of the thesis looks at international protection against domestic violence and the role of international organisations such as the United Nations, the Council of Europe and the European Union in this area. It examines their stance on the issue, their conclusions on the gendered nature of domestic violence and their influence on national legislation. At the very end of the dissertation, a conclusion is drawn on whether the aim of the dissertation has been achieved, recapitulating all the findings to date and also suggesting possible future developments in this area.

Seznam použitých zdrojů a literatury

Právní předpisy ČR

1. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
2. Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů
3. Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, publikována pod č. 209/1992 Sb. jako Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí
4. Vyhláška Ministerstva zahraničních věcí Československé socialistické republiky č. 120/1976 Sb. o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech
5. Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů
6. Zákon č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony
7. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
8. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
9. Zákon č. 202/2012 Sb., zákon o mediaci, ve znění pozdějších předpisů
10. Zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím, ve znění pozdějších předpisů

Judikatura

1. Nález Ústavního soudu ze dne 29. 9. 2020, sp. zn. III. ÚS 208/20
2. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 3. 2009, sp. zn. 5 As 84/2008-81
3. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2020, sp. zn. 25 Cdo 27/2020-166
4. Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 7. 8. 2012, sp. zn. 19 Co 372/2012
5. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 1. 2019, sp. zn. 4 Tdo 1293/2018

Knižní publikace

1. HUŇKOVÁ, M., VOŇKOVÁ, J. Domácí násilí v ČR z pohledu práva: (efektivnost právních norem ČR posuzovaná vzhledem k cíli ochrany společnosti před domácím násilím). Stráž pod Ralskem: Justiční akademie ČR, 2004. ISBN 80-239-6230-2,
2. KRÁLÍČKOVÁ, Z., ŽATECKÁ, E., DÁVID, R., KORNEJ, M. Právo proti domácímu násilí. Skripta. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-381-3
3. ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N., a kol. Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence. 1. vydání. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-690-2
4. VOŇKOVÁ, J., SPOUSTOVÁ, I. Domácí násilí z pohledu žen a dětí. 3. přepracované vydání. Praha: profem, o. p. s., 2016. ISBN 978-80-904564-5-7
5. ČÍRTKOVÁ, L. Domácí násilí. Nebezpečné rodinné vztahy ve 21. století. Plzeň: Aleš Čeněk, 2020, ISBN 978-80-7380-806-8
6. WINTEROVÁ, A. a kol. Civilní právo procesní. 6. vydání. Praha: Linde Praha, 2011, ISBN 978-80-7201-842-0
7. HRNČIŘÍK, V. Předběžná opatření v civilním řízení. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, ISBN 378-80-7400-622-7
8. ZAHRADNÍKOVÁ, R. a kol. Civilní právo procesní. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018. ISBN 978-80-7380-714-6
9. ČUHELOVÁ, K. Předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016, ISBN 978-80-7552-341-9
10. WIPPLINGEROVÁ, M., ZAHRADNÍKOVÁ, R., SPURNÁ, K. Zvláštní soudní řízení. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014, ISBN 978-80-7478-683-9
11. WINTEROVÁ, A. et al. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, ISBN 978-80-7502-298-1
12. HOLÁ, L., URBANOVÁ, M. a kol. Právní a sociální aspekty mediace v České republice. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020, ISBN 978-80-7598-719-8
13. BRZOBOHATÝ, R., POLÁKOVÁ, L., HORÁČEK, T., VRÁBEL PORTEŠ, V., HANAJOVÁ, T. Rukověť mediátora aneb co je dobré vědět

nejen ke zkouškám mediátora. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022, ISBN 978-80-7676-037-0

Komentáře k zákonům

1. HULMÁK, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., HRUŠÁKOVÁ, M., WESTPHALOVÁ, L. a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020
2. KRÁLÍČKOVÁ, Z., HRUŠÁKOVÁ, M., WESTPHALOVÁ, L. a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020
3. TRNĚNÁ, K., SVOBODA, K., TLÁŠKOVÁ, Š., VLÁČIL, D., LEVÝ, J., HROMADA, M. a kol. Zákon o zvláštních řízeních soudních. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020
4. FIALA, R., DRÁPAL, L. a kol. Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475–1720). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022
5. DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. § 76b Opatření na ochranu před domácím násilím - Občanský soudní řád I, II. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009
6. LEVÝ, J., SVOBODA, K., TLÁŠKOVÁ, Š., VLÁČIL, D., LEVÝ, J., HROMADA, M. a kol. Zákon o zvláštních řízeních soudních. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020
7. TŮMA, P, LAVICKÝ, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022
8. SVOBODA, K. a kol. Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2015

Internetové zdroje

1. Doporučení č. R (85) 4 o násilí v rodině [online]. Rada Evropy, 1985 [cit. 2024-02-01]. Dostupné z: http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/victims/recR_85_4e.pdf
2. Tisková zpráva: Vládní návrh zákona o domácím násilí zlepší ochranu obětí. [online]. Vláda ČR [cit. 2024-02-01]. Dostupné z: <https://vlada.gov.cz/cz/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/aktuality/tiskova-zprava-vladni-navrh-zakona-o-domacim-nasili-zlepsí-ochranu-obeti-205280/#>
3. BUNCOVÁ, N. Pomáháme seniorům, chráníme seniory - domácí nebezpečí. [online]. Policie ČR [cit. 2024-03-01]. Dostupné z:

- <https://www.policie.cz/clanek/pomahame-seniorum-chranime-seniory-domaci-nebezpeci.aspx>
4. LANGER PIKALOVÁ, I., VRÁBEL PORTEŠ, V. 7+ způsobů, jak se uplatnit jako mediátor. [online]. Právní prostor [cit. 2024-03-15]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo/7-zpusobu-jak-se-uplatnit-jako-mediator>
  5. Kdo je mediátor. [online]. Mediaci – justice [cit. 2024-03-15]. Dostupné z: <https://mediace.justice.cz/kdo-je-mediator/>
  6. Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další zákony v souvislosti s potíráním domácího násilí. [online]. ODOK [cit. 2024-03-16] Dostupné z: <https://odok.cz/portal/veklep/material/ALBSCRYHKY8W/>
  7. Všeobecná deklarace lidských práv ze dne 10. 12. 1948 [online]. Organizace spojených národů, 1948 [cit. 2024-03-16]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/vseobecna-deklarace-lidskych-prav.pdf>
  8. Tisková zpráva: Vláda schválila sedmou periodickou zprávu o plnění Úmluvy OSN o odstranění všech forem diskriminace žen. [online]. Vláda ČR [cit. 2024-03-16]. Dostupné z <https://vlada.gov.cz/cz/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/dokumenty/vlada-schvalila-sedmou-periodickou-zpravu-o-plneni-umluvy-osn-o-odstraneni-vsech-forem-diskriminace-zen-207379/>
  9. Sedmá periodická zpráva o plnění Úmluvy OSN o odstranění všech forem diskriminace žen. [online]. Vláda ČR [cit. 2024-03-16]. Dostupné z: <https://vlada.gov.cz/cz/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/dokumenty/vlada-schvalila-sedmou-periodickou-zpravu-o-plneni-umluvy-osn-o-odstraneni-vsech-forem-diskriminace-zen-207379/>
  10. Úmluva o právech dítěte. [online]. Vláda ČR [cit. 2024-03-16]. Dostupné z: <https://vlada.gov.cz/assets/ppov/rlp/vybory/pro-prava-ditete/Preklady-dokumentu-OSN.pdf>
  11. Oranžově nasvícené budovy v Česku podpoří celosvětovou kampaň OSN proti násilí na ženách a dívkách. [online]. Organizace spojených

- národů, 2023 [cit. 2024-03-16]. Dostupné z: <https://osn.cz/oranzove-nasvicene-budovy-v-cesku-podpori-celosvetovou-kampan-osn-proti-nasili-na-zenach-a-divkach/>
12. Evropská úmluva o ochraně lidských práv ze dne 4. 11. 1950 [online]. Rada Evropy, 1950 [cit. 2024-03-16] Dostupné z: http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_CES.pdf
  13. Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí ze dne 11. 5. 2011 [online]. Rada Evropy, 2011 [cit. 2024-03-16]. Dostupné z: <https://rm.coe.int/1680462471>
  14. ISTANBULSKÁ ÚMLUVA: NEJVĚTŠÍ MÝTY A PROČ JI ČESKO JEŠTĚ NERATIFIKOVALO? [online]. Společenská odpovědnost [cit. 2024-03-16]. Dostupné z: <https://www.spolecenskaodpovednost.cz/istanbulska-umluva-nejvetsi-myty-a-proc-ji-cesko-jeste-neratifikovalo/>
  15. Listina základních práv EU [online]. EUR-LEX Přístup k právu Evropské unie [cit. 2024-03-16]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/CS/legal-content/summary/charter-of-fundamental-rights-of-the-european-union.html>
  16. Boj proti násilí páchanému na ženách a poskytování služeb podpory obětem domácího násilí [online]. Rada Evropské unie, 2012 [cit. 2024-03-16]. Dostupné z: <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=CS&f=ST%2017444%202012%20INIT>
  17. URBANOVÁ, A. Debatu o Istanbulské úmluvě ovlivnilo ‚posttotalitní myšlení‘, myslí si poslankyně. EU chystá náhradu [online]. Český rozhlas [cit. 2024-03-16]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/istanbulska-umluva-bruselske-chlebicky_2403040824_edr
  18. Unijní směrnice cílí na potírání násilí vůči ženám i v online prostoru. ‚Supluje‘ Istanbulskou úmluvu [online]. Český rozhlas [cit. 2024-03-16]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/unijni-smernice-cili-na-potirani-nasili-vuci-zenam-i-v-online-prostoru-supluje_2402071211_aur
  19. Důvodová zpráva k zákonu č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím. [online]. Poslanecká sněmovna ČR, 2006 [cit. 2024-02-01]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=13401#prilohy>

20. Důvodová zpráva návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další zákony v souvislosti s potíráním domácího násilí. [online]. ODOK, 2023 [cit. 2024-02-01]. Dostupné z: <https://odok.cz/portal/veklep/material/ALBSCRYHKY8W>
21. Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. [online]. Občanský zákoník – justice, 2013 [cit. 2024-02-06]- Dostupné z: http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova_zprava_leden_2011_.pdf
22. Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních [online]. Poslanecká sněmovna ČR, 2013. [cit. 2024-02-11]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=146755>
23. Důvodová zpráva k zákonu č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů. [online]. FORARB – JUDr. Martin Svatoš, Ph. D. [cit. 2024-03-15]. Dostupné z: <https://www.forarb.com/wp-content/uploads/2012/12/zakon-o-mediaci-duvodova-zprava.pdf>